

Fagskolen
i Agder

STUDIEPLAN

PSYKISK HELSEARBEID OG RUSARBEID

Revidert: juni 2021

Innholdsfortegnelse

1.0	Innledning.....	3
2.0	Formål med høyere yrkesfaglig utdanning	3
2.1	Fagskoleutdanning i Psykisk helsearbeid og rusarbeid	4
2.2	Aktuelle arbeidsfelt	4
3.0	Læringsutbyttebeskrivelser	5
3.1	Læringsutbytte etter endt utdanning.....	5
4.0	Forskrift om opptak, studier og eksamen ved Fagskolen i Agder	6
4.1.	Opptak.....	6
4.1.1	Målgruppe for utdanningen og opptakskrav	7
4.2	Vurdering og eksamen.....	7
4.3	Disiplinære sanksjoner	8
4.4	Klage og klagebehandling.....	8
4.5	Dokumentasjon	8
4.6	Andre bestemmelser	9
5.0	Organisering av studiet og arbeidsformer	10
5.1	Organisering av studiet	10
5.2	Studiets omfang	11
5.3	Arbeidsformer – pedagogisk opplegg	11
5.4	Vurdering.....	13
5.5	Avsluttende eksamen	13
6.0	Emner og temaer i utdanningen	15
6.1	Emne 1: Grunnleggende kunnskap om helse- og oppvekstfaglig arbeid	16
6.2.	Emne 2: Helsefremmende og forebyggende arbeid	20
6.3	Emne 3: Fagspesifikk kunnskap om brukergruppene.....	23
6.4	Emne 4: Behandlingstiltak, oppfølging og koordinering	27
6.5	Emne 5: Hovedprosjektet.....	30
6.6	Praksis.....	32
7.0	Samlet oversikt over pensumlitteratur og nettsider.....	35
8.0	Vedlegg.....	37
8.1.	Vedlegg 1: Hovedprosjekt	37
8.2.	Vedlegg 2: Praksis.....	39
	Vedlegg 8.2.1. Vurderingsskjema praksis Psykisk helsearbeid og rusarbeid, Fagskolen i Agder	44
8.4	Vedlegg 4. Anbefalt tillegglitteratur og nettressurs	51

1.0 Innledning

Fagskoleutdanning er høyere yrkesfaglig utdanning og ligger på nivå over videregående opplæring. Fagskoleutdanning gir kompetanse som kan tas i bruk i arbeidslivet uten ytterligere opplæringstiltak. (Lov om høyere yrkesfaglig utdanning 2019, § 4)

Helse- og oppvekstsektoren påvirkes av samfunnsutviklingen og er preget av gjennomgripende helse og sosialpolitiske reformer som medfører strukturendringer, omorganisering, rasjonalisering og endrede rettigheter for brukerne. Fagskoleutdanning styrker kompetansen i møte med nye utfordringer og utvidede arbeidsoppgaver i det direkte arbeidet med brukere/ pasienter og gir spisskompetanse innen ulike fagfelt.

Fagskoleutdanningene er nært knyttet til arbeidslivets kompetansebehov og er derfor særlig relevant for utfordringene i kommunene. Utdanningen er tverrfaglig, den er rettet mot arbeidstakere med forskjellig faglig bakgrunn innen helse- og oppvekstfag i videregående opplæring.

Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag (NUFHO) utarbeider generelle og fagspesifikke planer. Fagspesifikke nasjonale planer gir rammene for innholdet i utdanningen. Dette sikrer at utdanningene er enhetlige og gjenkjennelige uavhengig av tilbyder. Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR) er lagt til grunn ved utarbeidelse av denne studieplanen. Godkjenning av utdanningsplaner foretas av Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT).

Godkjenning av utdanningsplaner foretas av Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT).

Etter gjennomført utdanning tildeles et vitnemål med internasjonal betegnelse:

- *Vocational Diploma* (VD)
 - Yrkesrettet diplom

2.0 Formål med høyere yrkesfaglig utdanning

Fagskoleutdanning er høyere yrkesfaglig utdanning som skal utvikle studentene til reflekterte yrkesutøvere med høy yrkesetisk standard. Studenten skal etter gjennomført utdanning ha lagt et grunnlag for livslang læring og kontinuerlig omstilling med klar forankring i arbeidslivet. Fagskoleutdanning gir kompetanse som kan tas i bruk i arbeidslivet uten ytterligere opplæringsløsninger. Fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag er nært knyttet til arbeidslivets behov og har som mål å styrke fagarbeideres kompetanse for å møte nye og utvidede arbeidsoppgaver. Økt fokus på forebyggende og helsefremmende arbeid, samt brukergrupper som forventer kvalitet og medvirkning krever en kontinuerlig utvikling av kompetanse og tjenester.

Behov for kompetanse innen helse- og oppvekstsektoren påvirkes av samfunnsutviklingen. Samfunnet er i stadig endring, arbeidstakere skal forholde seg til brukere med sammensatte behov og problem og tilby tjenester til brukergrupper med forskjellig kulturbakgrunn. Fagskoleutdanningen skal sikre den enkeltes, samfunnets og arbeidslivets behov for ny kompetanse i tråd med nye oppgaver og utfordringer. Økt fokus på forebyggende og helsefremmende arbeid, aktiv omsorg og miljøarbeid, samt brukergrupper som forventer kvalitet og medvirkning krever en kontinuerlig utvikling av kompetanse og tjenester.

Gjennom dialog med praksisfeltet sikrer skolen seg informasjon om behovene i arbeidslivet og holder seg oppdatert i fagfeltet. Dette er viktig for å sikre en aktuell, kvalitativ god og praksisnær fagskoleutdanning.

Hovedmålsettingen for fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfag er å utdanne reflekterte yrkesutøvere med høy yrkesetisk standard som tar initiativ til å planlegge, organisere og iverksette tiltak i sammen med tjenesteytere og brukere.

2.1 Fagskoleutdanning i Psykisk helsearbeid og rusarbeid

Studieplanen i Psykisk helsearbeid og rusarbeid skal bidra til at studentene får en spisskompetanse innen psykisk helsearbeid og rusarbeid.

På individplan omfatter psykisk helsearbeid og rusarbeid alle typer helse- og omsorgstjenester som er rettet mot de behov den enkelte har. På samfunnsplan omfatter psykisk helsearbeid og rusarbeid planlegging, gjennomføring og evaluering av helse- og omsorgstjenester på tvers av sektorer og mellom og innenfor ulike

Studentene får grunnleggende fagkunnskap som er relevant for miljøarbeid i ulike sektorer i kommunal virksomhet, institusjoner og innen pedagogisk virksomhet. De skal være i stand til å forstå sin egen praksis og anvende kunnskapsbaserte metoder og tiltak.

Utdanningen vektlegger helhetlig omsorg, brukerperspektivet og tverrfaglighet.

Helhetlig omsorg

Helhetlig omsorg bygger på helhetlig menneskesyn som ivaretar den fysiske, psykiske, sosiale og kulturelt/åndelige dimensjon. For å kunne gi helhetlig omsorg trengs fagkunnskap, relasjonskompetansen og etiske refleksjon. Helhetlig omsorg innebærer også fokus på kultur og aktivitet, se den enkeltes ressurser og tilrettelegge for aktiv deltakelse.

Brukerperspektiv

Brukerperspektivet innebærer respekt for det enkelte menneskets integritet, samt nærhet og engasjement i forhold til den enkelte bruker. Utdanningen skal fremme studentenes evne til samhandling og samarbeid med brukerne og dets familie ut i fra deres behov. Studenten skal ivareta brukeren og pårørende med verdighet og respekt.

Tverrfaglighet

Med tverrfaglighet menes i denne sammenhengen kunnskap om og evne til samarbeid på den enkelte arbeidsplass og på tvers av ulike sektorer for å kunne gi best mulig tjeneste til bruker og pårørende.

2.2 Aktuelle arbeidsfelt

Fagskoleutdanningen i psykisk helsearbeid og rusarbeid kvalifiserer blant annet for arbeid innen:

- kommunal helse- og omsorgstjeneste som for eksempel bo- og omsorgssentre, boliger for mindreårige flyktninger, rehabiliteringssentre og aktivitetssentre

- kultur- og oppvekstsektoren som for eksempel ungdomsklubber, barnehager, skoler og skolefritidsordninger
- arbeids- og velferdsforvaltningen med for eksempel oppfølging av arbeidstrenings- og attføringstiltak
- spesialisthelsetjenesten i for eksempel tverrfaglige team og i behandlingstilstander som miljøarbeidere

3.0 Læringsutbyttebeskrivelser

Fagskole med ett- års varighet er plassert på nivå 5.1 i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR) og studieplanen Tverrfaglig miljøarbeid følger dette nivået i beskrivelse av læringsutbytte ved endt utdanning. Nivåene i NKR er beskrevet som tre nivåer: kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse. Alle læringsutbyttebeskrivelsene er delt etter de tre nivåene. Læringsutbyttebeskrivelser skal tydeliggjøre forbindelsen mellom innholdet i utdanningen og behovet i næringslivet.

Med begrepene kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse menes:

- **Kunnskaper:** Forståelse av teorier, fakta, begreper, prinsipper, prosedyrer innenfor fag, fagområder og/eller yrker.
- **Ferdigheter:** Evne til å anvende kunnskap til å løse problemer og oppgaver. De ulike typene ferdigheter kan være kognitive, praktiske, kreative eller kommunikative ferdigheter.
- **Generell kompetanse:** Evne til å kunne anvende kunnskap og ferdigheter på selvstendig vis i ulike situasjoner gjennom å vise samarbeidsevne, ansvarlighet, evne til refleksjon og kritisk tenkning i utdannings- og yrkessammenheng.

3.1 Læringsutbytte etter endt utdanning

Læringsutbytte ved fullført fagskoleutdanning i Psykisk helsearbeid og rusarbeid

Kunnskap

Kandidaten:

- har kunnskap om psykiske lidelser og ruslidelser og hvordan disse kan forebygges og behandles
- har innsikt i sentrale lover og forskrifter som regulerer rettigheter og plikter for pasienter/brukere, pårørende og yrkesutøvere innen helse- og rusomsorg
- har kunnskap om hvordan helse- og omsorgstjenestene for mennesker med psykiske lidelser og ruslidelser er organisert
- kan oppdatere sin kunnskap innen psykisk helse- og rusarbeid for å ivareta brukeres individuelle behov
- har kunnskap om etiske teorier og kommunikasjonsverktøy i arbeidet med brukere med psykiske lidelser og ruslidelser
- forstår betydningen av helsefremmende og forebyggende arbeid i rehabiliteringen av brukere med psykiske lidelser og ruslidelser
- har forståelse for psykiske lidelser og ruslidelser i et samfunnsperspektiv

Ferdigheter

Kandidaten:

- kan anvende kunnskap om mennesker med psykiske lidelser og ruslidelser for å delta i planlegging, organisering og iverksetting av tiltak og metoder

- kan anvende kunnskap og samhandlingskompetanse i veiledning av pasienter/brukere for å oppnå mestring og aktiv problemløsning
- kan kommunisere og samhandle med pasienter/brukere, pårørende og fagpersoner for å gjennomføre hensiktsmessige tiltak
- kan finne informasjon og fagstoff om helsefremmende arbeid, og gjennom dette bidra til å forebygge problemutvikling, sykdom og funksjonsnedsettelse innenfor psykisk helsearbeid og rusarbeid
- kan kartlegge ressurser og identifisere behov hos pasienter/ brukere med psykiske lidelser og ruslidelser for å iverksette helsefremmende tiltak

Generell kompetanse

Kandidaten:

- har forståelse for etiske utfordringer og dilemmaer i psykisk helse- og rusarbeid og kan reflektere over egen praksis og begrunne sine vurderinger faglig og etisk
- har utviklet en etisk grunnholdning som ivaretar samarbeid med pasienter/brukere, pårørende og fagpersoner, ivaretar brukermedvirkning, og ser behovet for meningsfull aktivitet for mennesker med psykiske lidelser og ruslidelser
- kan utføre kartlegging og behandling av pasienter/brukere med psykiske lidelser og ruslidelser for å vurdere og ivareta deres behov for omsorg, behandling og oppfølging
- kan bygge relasjoner i faggrupper for å kvalitetssikre og videreutvikle sin kompetanse og forståelse for pasienter/brukere og fagfeltet
- kan utvikle tjenestetilbudet gjennom erfaring- og kunnskapsdeling på arbeidsplassen

4.0 Forskrift om opptak, studier og eksamen ved Fagskolen i Agder

Fagskolens forskrift skal vise studentenes og tilbyders rettigheter og plikter samt sikre upartisk og rettferdig behandling av studentene. Fagskolens forskrift om opptak, studier og eksamen ved Fagskolen i Agder er publisert på lovdata.no.

Kapittel 1: Generelle bestemmelser

Kapittel 2: Opptak, studierett, progresjon

Kapittel 3: Studentdemokrati og studentvelferd

Kapittel 4: Vurdering og eksamen

Kapittel 5: Dokumentasjon

Kapittel 6: Disiplinære sanksjoner

Kapittel 7: Politiattest

Kapittel 8: Skikkethet

Kapittel 9: Annullering

Kapittel 10: Klage og klagebehandling

Kapittel 11: Avsluttende bestemmelser

4.1. Opptak

Opptaksordningen er beskrevet i kapittel 2 i *Forskrift om opptak, studier og eksamen ved Fagskolen i Agder*. Fagskolens forskrift inneholder følgende beskrivelser og ordninger:

§ 2-1 Kvalifisering for opptak

§ 2-2 Generelt om opptak

§ 2-3 Opptakskrav

§ 2-4 Reservasjon av studieplass

- § 2-5 Spesielle opptakskrav
- § 2-6 Utfyllende regler om språkkrav for søkere med utenlandsk utdanning
- § 2-7 Poengberegning og rangering
- § 2-8 Rangering av søkere som ikke kan poengberegnes
- § 2-9 Karakterforbedringer fra videregående opplæring
- § 2-10 Realkompetansevurdering
- § 2-11 Ansvar for opptak
- § 2-12 Klage på vedtak om opptak
- § 2-13 Godskriving og fritak
- § 2-14 Studierett
- § 2-15 Studieprogresjon
- § 2-16 Permisjon

4.1.1 Målgruppe for utdanningen og opptakskrav

For opptak til fagskoleutdanning innen Psykisk helsearbeid og rusarbeid kreves fullført videregående opplæring fra studieretning for helse- og oppvekstfag.

Fagbrev/ autorisasjon som er aktuelle:

- Helsefagarbeider
- Barne- og ungdomsarbeider
- Hjelpepleier
- Ambulansefagarbeider
- Omsorgsarbeider
- Aktivitør

Søkere som kan dokumentere at de skal gjennomføre fagprøve etter opptaksfristen, kan tildeles plass på vilkår om bestått prøve i løpet av første semester i opptaksåret.

Søkere uten fagbrev/svennebrev kan søke opptak på bakgrunn av relevant praksis, se forskrift § 2-10

Opptak på grunnlag av utenlands utdanning, se forskrift § 2-6

Opptak, poengberegning og rangering gjøres av en egen opptaksnemnd, som består av fagskolens studieledere og rektor. Rektor leder opptaksnemnda og fatter vedtak om opptak. Poengberegning og rangering ved opptak er beskrevet i § 2-7 i fagskolens forskrift.

4.2 Vurdering og eksamen

Vurdering og eksamensordning er beskrevet i kapittel 4 i *Forskrift om opptak, studier og eksamen ved Fagskolen i Agder*. Vurderingsordningene skal være i samsvar med utdanningens læringsutbyttebeskrivelser og temaer, samt lærings- og vurderingsformer. Fagskolens forskrift inneholder følgende beskrivelser og ordninger:

- § 4-1 Vurderingsformer
- § 4-2 Ekstern evaluering av vurdering og vurderingsordningene
- § 4-3 Vurderingsuttrykk
- § 4-4 Emnevurdering
- & 4-5 Vurdering av praksis
- § 4-6 Vilkår for å gå opp til eksamen
- § 4-7 Gyldig fravær ved eksamen

§ 4-8 Utsatt eksamen og forbedringseksamen

§ 4-9 Eksamen under særlige vilkår

§ 4-10 Sensur

§ 4-11 Fusk og plagiering

4.3 Disiplinære sanksjoner

Ordninger ved disiplinære sanksjoner er beskrevet i kapittel 6 i forskrift om opptak, studier og eksamen ved Fagskolen i Agder

Fagskolens forskrift inneholder følgende beskrivelser og ordninger:

§ 6-1 Uttestengning og bortvisning

§ 6-2 Forbud mot bruk av klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet

4.4 Klage og klagebehandling

Klager skal behandles etter reglene i forvaltningsloven. Fagskolen i Agder har beskrevet ordninger ved klager i kapittel 10 i forskrift om opptak, studier og eksamen ved Fagskolen i Agder. Fagskolens forskrift inneholder følgende beskrivelser og ordninger:

§ 10-1 Klageordning og klageorgan

§ 10-2 Fremgangsmåte og frister

§ 10-3 Klage på formelle feil ved eksamen

§ 10-4 Rett til begrunnelse for karakter

§ 10-5 Klage på karakterfastsetting

4.5 Dokumentasjon

Etter fullført og bestått fagskoleutdanning utstedes det vitnemål. Dette er beskrevet i kapittel 5 i *Forskrift om opptak, studier og eksamen ved Fagskolen i Agder*. Fagskolens forskrift inneholder følgende beskrivelser og ordninger:

§ 5-1 Vitnemål

§ 5-2 Tilknytningskrav for utstedelse av vitnemål

Fagskolen utferdiger vitnemål om fullført fagskoleutdanning.

Vitnemålet skal inneholde fagskolens logo, være utstedt på ark tilrettelagt for formålet og videre dokumentere:

- Gradsbetegnelse: Fagskolegrad (30-90 studiepoeng) eller Høyere fagskolegrad (120 studiepoeng)
- Det overordnede læringsutbyttet
- Emner og eventuell praksis
- Tittel og omtale av hovedprosjekt
- Kvalifikasjonsnivået som oppnås (Nivå 5 i NKR og Fagskole 1 eller Fagskole 2)
- Karaktersystemet som benyttes (A-F eller bestått/ ikke bestått)
- Antall studiepoeng
- Karakter

Studenter som avslutter utdanningen uten å ha bestått alle emner får utstedt karakterutskrift.

En student som ikke har fullført, eller som har fullført, men ikke bestått hele utdanningen, kan be om en karakterutskrift som viser fullførte og beståtte emner og eksamener.

4.6 Andre bestemmelser

Andre aktuelle bestemmelser som er beskrevet i *Forskrift om opptak, studier og eksamen ved Fagskolen i Agder* omhandler:

Kapittel 3: Studentdemokrati og studentvelferd

Kapittel 7: Politiattest

Kapittel 8: Skikkethet

Kapittel 9: Annullering

Kapittel 11: Avsluttende bestemmelser

5.0 Organisering av studiet og arbeidsformer

5.1 Organisering av studiet

Fagskoleutdanningen har en samlet normert studietid på ett år. Fagskolen i Agder tilbyr fagskoleutdanning i Psykisk helsearbeid og rusarbeid som deltids studie over 2 år. Studietiden inkluderer undervisnings- og veiledningstimer, tid til evaluering, ekskursjoner, øvingstid og individuelt arbeid.

Studie i Psykisk helsearbeid og rusarbeid består av et grunnlagsemne, fire fordypningsemner og praksis. Praksis er en obligatorisk del av studie og skal gjennomføres i løpet av 12 uker med totalt 300 timer. Hovedprosjekt er en fordypningsoppgave som er praksisrettet og knyttet til ett eller flere temaer i utdanningens emner.

Hvert emne består av spesifikke temaer som er aktuelle for emnets innhold for å sikre at studenten oppnår beskrevet læringsutbytte. Hvert gjennomført emne vurderes ut ifra læringsutbytte delt i kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.

Det overordnede læringsutbytte studenten skal ha etter endt utdanning er styrende for utforming av læringsutbytte for de enkelte emnene.

Periodeplaner

Det utarbeides en periodeplan for hvert semester som gir studentene utfyllende informasjon om fremdrift i studiet, obligatoriske arbeidskrav, datoer for prøver, emneoppgaver og eksamen. Periodeplanen er tilgjengelig for studentene på skolens digitale læringsplattform.

Studiet har følgende emneinndeling

EMNEOVERSIKT	Studiepoeng	Antall uker deltid over 2 år
Emne1 (00HH09A) Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og sosialfagene	14	17 uker
Emne 2 (00HH14B) Helsefremmende og forebyggende arbeid	8	8 uker
Emne 3 (00HH14C) Fagspesifikk kunnskap om brukergruppene sykdomsforebyggende arbeid.	14	14 uker
Emne 4 (00HH14D) Behandlingstiltak, oppfølging og koordinering	10	10 uker
Emne 5 (00HH14E) Hovedprosjektet	14	14 uker
Praksis (00HH14P) - 300 timer Praksis er integrert del av emner		12 uker
Totalt	60 studiepoeng	75 uker

5.2 Studiets omfang

Oversikt over antall timer det forventes at studenten bruker på studiet.

Emner	Studie-poeng	Antall uker deltid	Timer lærerstyrt undervisning	Timer veiledning individuelt/ gruppe	Veiledet praksis	Forventet selvstudie	
Emne 1	14	17	108	48		127	
Emne 2	8	8	48	25		60	
Emne 3	14	14	84	43		105	
Emne 4	10	10	72	30		90	
Emne 5	14	14	40	6		237	
Praksis - integrert del av alle emner		12	32	5	3 samtaler pr. student á to timer= 6 timer +294 timer veiledet praksis= 300 timer	60	
Totalt	60	75	384	157	300	679	1520

5.3 Arbeidsformer – pedagogisk opplegg

Arbeidsformene skal være relevante og hensiktsmessige i henhold til læringsutbyttebeskrivelsene for utdanningen. Studie skal motivere til selvstendighet og aktiv refleksjon over egen læringsprosess. Det forutsettes at studentene viser initiativ og tar medansvar for egen læring. Gjennom studie legges det vekt på at studentene utvikler evne til praktisk yrkesutøvelse, selvstendig arbeid, kommunikasjon, samarbeid og faglig ledelse. Et viktig fokus i studiet er å se faget i et bredere samfunns- og miljøperspektiv og kunne foreta etiske vurderinger.

Studiet skal være nært knyttet til studentenes egne erfaringer, problemstillinger fra praksisfeltet, utfordringene i arbeidslivet og sentral teori. Fagskoleutdanningen legger vekt på at teori og praksis danner en integrert helhet.

Variasjon i valg av læringsmetoder er nødvendig for å oppnå en helhetlig kompetanse som omfatter både kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse. I studiet benyttes i hovedsak arbeidsmetoden arbeidskrav der tverrfaglige problemstillinger fra arbeidslivet benyttes for å få sammenheng og helhet i læringsprosessen. Andre metoder som brukes er veiledning, logg, dialogundervisning, forelesning, samtale- og arbeidsgrupper, rollespill, film med påfølgende diskusjoner og nettstøtte ved bruk av digital læringsplattform.

Det legges vekt på å skape godt læringsmiljø for studentene. I den sammenheng arrangeres det en oppstart uke med fokus på relasjonsbygging, studieteknikk og datakunnskap. Det gjennomføres også en kartleggings samtale med hver enkelt student for å avklare forventninger og eventuelle behov for særskilt tilrettelegging.

Læringsaktiviteter

Læringsaktiviteter har fokus på studentens rolle i læringsprosessen og henviser til aktiviteter hvor studenten har en aktiv rolle. Læringsaktiviteter inkluderer ulike metoder og arbeidsmåter. Disse omfatter blant annet arbeid med arbeidskrav, presentasjoner, gruppearbeid og fagrelaterte

diskusjoner. Fagskolen legger til rette for at studentene kan bruke hverandre i læringen gjennom gruppearbeid, diskusjoner og tilbakemeldinger.

Et pedagogisk prinsipp er at studentene har ansvar for egen læring. Det innebærer blant annet at studentene aktivt må oppsøke lærings situasjoner og læringsarenaer. Lærerens rolle blir å tilrettelegge for læring og støtte / veilede studentene i læreprosessen. Dette krever at studentene har eller blir gitt et bevisst forhold til læreprosesser og egne læringsbehov.

Lærerstyrt undervisning

Ved lærerstyrt undervisning aktiviseres studenten i klasserommet under ledelse av faglærer. Faglærer velger aktuelle læringsaktiviteter for å oppnå beskrevet læringsutbytte i de forskjellige emnene. Dette kan være forelesninger som kombineres med individuelt arbeid, gruppearbeid, samarbeidslæring og faglige diskusjoner. Andre læringsaktiviteter som brukes er film, nettressurser og rollespill.

Eksterne forelesere/ekskursjoner

Skolen benytter eksterne forelesere med spesiell kompetanse, både teoretisk og praktisk, innen aktuelle fagområder. Lærerne samarbeider med eksterne forelesere om faglig innhold og arbeidsformer. Ekskursjoner til næringslivet og andre læringsinstitusjoner blir benyttet. Skolen deltar også på aktuelle eksterne kurs.

Arbeidskrav

I hvert emne arbeider studentene med arbeidskrav. Arbeidskrav benyttes både som arbeids-, lærings- og vurderingsform. Arbeidskravene bygger på hverandre slik at de ulike tema det arbeides med kan videreføres og videreutvikles. Hensikten er at studenten skal oppleve sammenheng og helhet i læringsprosessen. Arbeidskrav er praksisnære, bygger på tema og læringsutbytte i emnene og bidrar til en læringsprogresjon mot emneoppgavene/eksamen. Arbeidskravene kan være muntlige, skriftlige, praktiske, eller en kombinasjon av dette. Det gis muntlig eller skriftlig veiledning og vurdering. Studentens egen vurdering av faglige og etiske problemstillinger, og læringsutbytte vektlegges i veiledning. Antall arbeidskrav vil variere avhengig av emnets temaer og omfang. Arbeidskrav spesifiseres i periodeplaner som utgis av faglærer.

Veiledning

Gjennom studiet får studentene veiledning og oppfølging både individuelt og gruppevis. Veiledning underveis i arbeid med arbeidskrav og emneoppgaver skal bidra til læring. Veiledning blir gitt muntlig og skriftlig. Skriftlig veiledning blir gitt via digital læringsplattform. Veiledningen skal bidra til at studentene ser sammenheng mellom teori og praksis og styrker studentens refleksjon i eget arbeid.

Egenrefleksjon

Ved slutten av hvert emne skal studenten skrive et refleksjonsnotat om eget læringsutbyttet i emne som leveres i arbeidsmappen for det enkelte emne.

Selvstudium

Der studietiden ikke er timeplanlagt, forventes det at studentene nytter denne tiden til arbeid med oppgaver og litteraturstudier knyttet til de ulike emneområdene.

Læringsplattformen

Fagskolen i Agder benytter digital læringsplattform. Den enkelte student får sin egen elektroniske arbeidsmappe der studenten og faglærere kommuniserer med hverandre. På læringsplattformen gjøres lærestoff tilgjengelig og arbeidskrav lastes inn for tilbakemelding og vurdering. Periodeplaner og annen aktuell informasjon legges også ut sammen med intern informasjon fra skolen, kvalitetssystem og aktuelle skjemaer.

5.4 Vurdering

Vurdering fremmer kontinuerlig læring og utvikling hos studenten. Vurderingsformene er i samsvar med utdanningens innhold og beskrevet læringsutbytte, samt arbeids- og læringsformer. Det utarbeides vurderingskriterier for læringsutbytte i de enkelte arbeidskrav, avsluttende emneoppgaver og eksamen.

Formål med vurdering

- å informere studenten, læreren, praksisveileder og opplæringsstedet underveis om hvor langt studenten har kommet i utvikling i forhold til sluttkompetanse
- å veilede, motivere og utvikle studenten faglig og personlig
- å informere arbeidsgiver og samfunnet hvilken kompetanse studenten har nådd

Vurderingsgrunnlag

Det foretas en helhetlig vurdering av kompetansen (kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse) som studentene tilegner seg i hvert emne. Praksisperioden vurderes innenfor de rammer som gjelder for denne.

Underveisvurdering

Det skal foretas både underveisvurdering og sluttvurdering. Denne kan være både muntlig og skriftlig. Underveisvurdering har til hensikt å gi studentene og lærerne informasjon om faglige utvikling slik at veiledningen kan tilpasses i forhold til studentenes behov. Presise og relevante tilbakemeldinger skal motivere studenten til videre innsats og være til hjelp i læringsarbeidet. Studentene må selv medvirke aktivt i vurderingen dersom de skal lære av underveisvurderingen.

Sluttvurdering i emner

Hvert emne skal slutt vurderes med en emnekarakter. Sluttvurderingen skal dokumentere studentens helhetlige kompetanse knyttet til emner og læringsutbytte.

Avsluttende emneoppgave i emne 1 - 4

Emne 1 - 4 avsluttes med en emneoppgave. Emneoppgavene bygger på de temaene som studentene har arbeidet med i arbeidskravene. Alle arbeidskrav innen emnene er obligatoriske og må være bestått før emneoppgaven kan gjennomføres. Emneoppgavene vurderes med bokstavkarakterer.

Hovedprosjekt, emne 5

Emnevurdering gjøres på grunnlag av hovedprosjektets fordypningsoppgave. Hovedprosjektet vurderes med bokstavkarakter. For utfyllende informasjon se **vedlegg 8.1**.

Praksis

Praksis vurderes til bestått/ikke bestått. For å bestå praksis må alle arbeidskrav i praksis være godkjent og praksis være bestått. Det benyttes eget vurderingsskjema for praksis. Ved fravær utover 10 % vurderes praksis til ikke bestått. For utfyllende informasjon se **vedlegg 8.2**.

5.5 Avsluttende eksamen

Avsluttende eksamen er muntlig, individuell. Alle emner og praksis må være gjennomført og bestått før avsluttende eksamen kan avlegges. Eksamen tar utgangspunkt i hovedprosjektets tema og problemformulering. Avsluttende eksamen vurderes med bokstavkarakter. For utfyllende informasjon se **vedlegg 8.3**

Karakterskala

Karakterskalaen går fra A til F. Karakterskalaen synliggjør studentens læringsutbytte.

Symbol	Betegnelse	Generell, ikke fagspesifikk beskrivelse av vurderingskriterier
A	Fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Studenten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.
B	Meget god	Meget god prestasjon. Studenten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet.
C	God	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Studenten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene.
D	Nokså god	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Studenten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet.
E	Tilstrekkelig	Prestasjonen tilfredsstiller minimumskravene, men heller ikke mer. Studenten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.
F	Ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstiller de faglige minimumskravene. Studenten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet.

6.0 Emner og temaer i utdanningen

Emne	Emnenavn	Temaer
Emne 1	Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og sosialfagene	<ul style="list-style-type: none"> Arbeidsformer og metoder i studiet Helse- oppvekst- og sosialfagene i samfunnet Etikk Kommunikasjon og samhandling Stats- og kommunalkunnskap, helse- oppvekst- og sosialpolitikk Sosiologi og psykologi
Emne 2	Helsefremmende og forebyggende arbeid	<ul style="list-style-type: none"> Generell kunnskap om psykisk helsearbeid og rusarbeid Helsefremmende og forebyggende arbeid Kommunikasjonsprosessen, relasjonskompetanse Etiske og juridiske utfordringer
Emne 3	Kunnskap om de ulike brukergruppene	<ul style="list-style-type: none"> Psykiske lidelser og ruslidelser, særtrekk og relaterte tilstander Barn, ungdom, forebygging, tidlig intervensjon Alderspsykiatri
Emne 4	Behandlingstiltak, oppfølging og koordinering	<ul style="list-style-type: none"> Relasjonskompetanse og brukermedvirkning Behandling og oppfølging Miljøarbeid og Aktiv omsorg Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy Samhandling og koordinering av tjenestetilbudene
Emne 5	Hovedprosjekt	
Emne 6	Praksis - integrert del av alle emner	

6.1 Emne 1: Grunnleggende kunnskap om helse- og oppvekstfaglig arbeid

Emnekode	00HH14A		
Emne 1	Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og sosialfagene	Temaer:	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsformer og metoder i studiet • Helse- oppvekst- og sosialfagene i samfunnet • Etikk • Kommunikasjon og samhandling • Stats- og kommunalkunnskap, helse-, oppvekst- og sosialpolitikk • Sosiologi og psykologi
Studiepoeng:	14		
Arbeidsmengde:	283 timer		

Læringsutbytte

Kunnskap

Studenten

- har kunnskap om menneskesyn, menneskerettigheter, yrkesetiske prinsipper og retningslinjer, og etisk refleksjon knyttet til arbeid i helse- oppvekst- og sosialsektoren
- har kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former, samhandling og konflikthåndtering knyttet til arbeid i helse- oppvekst- og sosialsektoren
- forstår kommunikasjonens betydning i samhandling med brukere, pårørende og kolleger
- har innsikt i relevante lover, forskrifter og veiledere innen helse- oppvekst- og sosialsektoren som regulerer rettigheter, ansvar, plikter og kvaliteten på tjenestetilbud på kommunalt, regionalt og statlig nivå
- har kunnskap om levekår og folkehelse i velferdsstatens utvikling, og om helse- oppvekst- og sosialpolitiske føringer
- har kunnskap om begreper innen sosiologi og psykologi knyttet til enkeltindividet, familien og sosialt nettverk
- har kunnskap om læring, IKT, studieteknikk og arbeidsformer i studiet

Ferdigheter

Studenten

- kan anvende kunnskap om yrkesetiske prinsipper og retningslinjer til etisk refleksjon rundt praktiske og teoretiske problemstillinger i helse- oppvekst- og sosialsektoren
- kan anvende kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former til å samhandle profesjonelt med brukere, pårørende og kollegaer
- kan anvende kunnskap innen sosiologi og psykologi til å motivere brukeren slik at han eller hun tar i bruk egne ressurser og opplever mestring
- kan kartlegge aktuelle brukersituasjoner og iverksette relevante tiltak i samarbeid med kolleger og medstudenter
- kan anvende aktuelt lovverk og forskrifter for helse- oppvekst- og sosialsektoren i egen yrkesutøvelse
- kan finne fagstoff og anvende kunnskap om læring, IKT, studieteknikk og arbeidsformer til å løse oppgaver i studiet

Generell kompetanse

Studenten

- har forståelse for yrkes- og profesjonsetikk og hvordan dette påvirker yrkesutøvelsen
- ser betydningen av å reflektere over egen praksis og begrunner sine vurderinger faglig og etisk
- har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk gjennom refleksjon over egen atferd og kommunikasjon i situasjoner med brukere, pårørende og kollegaer
- kan kommunisere og samhandle med brukere for å ivareta deres individuelle behov, i tråd med prinsipper om brukermedvirkning og respekt for enkeltindividets verdi og verdighet
- kan bygge relasjoner basert på likeverdighet og respekt, slik at brukere og pårørende opplever trygghet og har tillit til tjenestetilbudet
- kan samarbeide og bygge relasjoner til medstudenter og kolleger
- har forståelse for betydningen sosiologi, psykologi, etikk og kommunikasjon har i egen yrkesutøvelse

Innhold i emnet

Arbeidsformer og metoder i studiet

- Læring
- Studieteknikk
- Prosjekt- og utviklingsarbeid
- Teori og erfaringsbasert kunnskapsbygging
- Refleksjon
- Informasjonsteknologi

Helse- oppvekst- og sosialfagene i samfunnet

- Helse- og sosialfagenes utvikling
- Teorier og begreper innen helse- oppvekst- og sosialfagene
- Verdier og normer i samfunnet og i helse- oppvekst- og sosialfagene

Etikk

- Menneskesyn
- Livssyn og verdier
- Menneskerettighetene
- Etikk og moral, verdier og prinsipper, etiske dilemmaer
- Etisk refleksjon og refleksjonsmodeller
- Samfunnsmessige perspektiv og utfordringer i forhold til verdier og normer
- Yrkesetikk
- Brukermedvirkning
- Makt, tvang og kontroll

Kommunikasjon og samhandling

- Kommunikasjonsteori
- Kommunikasjon i et hjelperperspektiv
- Konflikthåndtering
- Tverrkulturell samhandling
- Samhandling i grupper og i organisasjoner
- Relasjonskompetanse
- Veiledning

Stats- og kommunalkunnskap, helse-, oppvekst- og sosialpolitikk

- Samfunnets og velferdsstatens utvikling, helse-, oppvekst- og sosialpolitiske prioriteringer
- Folkehelse
- Hverdagsmestring
- Lovverket som regulerer helse-, oppvekst- og sosialsektoren
- Helse-, oppvekst- og sosialsektoren på kommunalt, regionalt og statlig nivå
- Offentlig og privat ansvar og omsorg
- Profesjonalisering i helse-, oppvekst- og sosialsektoren
- Økonomi og finansiering
- Kvalitetssikring, internkontroll og kvalitetsutvikling
- Omsorgsforskning

Sosiologi og psykologi

- Familien som sosial og kulturell institusjon
- Helse og sosial ulikhet
- Roller, makt og avmakt
- Utviklingsteorier
- Emosjoner, behov og motivasjon
- Kriser og forsvarsmekanismer
- Gruppesykologi og nettverksteori

Undervisningsformer og læringsaktiviteter

Forelesning
Veiledning
Gruppearbeid
Eksterne forelesere/ekskursjoner
Selvstudium

Arbeidskrav

Arbeidskravene vurderes til bestått/ikke bestått.

Det skal gjennomføres 5 obligatoriske arbeidskrav som omhandler følgende temaer:

Arbeidskrav 1: Kommunikasjon og samhandling

1 a: Den gode samtalen og kommunikasjonsteori. Individuell skriftlig oppgave 1200 ord, +/- 10%
1b: Kommunikasjonsferdigheter. Praktiske øvelser. Avsatt tid, 3 timer.

Arbeidskrav 2: Etiske prinsipp, etisk dilemma og etisk refleksjonsmodell (todelt)

2 a: Etiske prinsipp. Gruppearbeid med påfølgende diskusjon og refleksjon i felles klasse.
2 b: Faglig etisk dilemma og problemløsningsmodell. Gruppearbeid med påfølgende diskusjon og refleksjon i felles klasse. Avsatt tid til fremlegg og diskusjon: 15 min. pr. gruppe

Arbeidskrav 3: Utviklingspsykologi med vekt på Erikson og Bowlby.

Todelt: Skriftlig gruppeoppgave med muntlig framføring i klassen. Skriftlig del: 1000 ord +/- 10 %

Arbeidskrav 4, Kvalitetssikring, internkontroll, kvalitetsutvikling og lovverk

Gruppeoppgave med muntlig framlegg og felles diskusjon i klassen. Avsatt tid del 1, 10 min fremlegg pr. gruppe. Avsatt tid del 2, 2 undervisningstimer.

Arbeidskrav 5, Refleksjonsnotat over egen læring i emnet

Individuell skriftlig. Antall ord: 1000 +/- 10 %

Utdypende informasjon om arbeidskravenes innhold og vurderingskriterier presiseres i periodeplanen for emnet som leveres ut ved semesterstart

Avsluttende vurdering

For å kunne gjennomføre avsluttende emneoppgave må alle arbeidskrav være bestått.

Emneoppgaven er en skriftlig gruppeoppgave med muntlig individuell høring for å sikre en helhetlig vurdering av studenten. Det er 3-4 studenter i hver gruppe, sammensetning bestemmes av faglærer.

Temaer for emneoppgaven: psykologi, sosiologi, kommunikasjon og etikk.

Det gis veiledning på oppgaven både obligatorisk og frivillig.

- Det blir gitt vurderingskriterier for emneoppgaven basert på læringsutbyttet for emne
- Det gis en felles gruppekarakter. Individuell karakter settes etter muntlig høring. Muntlig høring kan påvirke slutt karakter opp eller ned en karakter. Det er individuell karakter som føres på vitnemålet.
- Emneoppgaven skal være på 3000 ord +/- 10 %
- Muntlig individuell høring: 30 min pr. student
- Emneoppgaven vurderes med bokstavkarakter A – F.
- Dersom det under muntlig kommer fram at studenten ikke tilfredsstillers de faglige minimumskravene vurderes det til karakter F.

Ved oppstart av emneoppgaven gis det utdypende informasjon om innhold og vurderingskriterier

Litteraturliste og nettressurser emne 1

Fagbøker

Lauveng, Arnhild, (2020). *Grunnbok i psykisk helsearbeid*. Oslo: Universitetsforlaget. ISBN 978-82-15-02-6626

Eide & Eide, (2018). *Kommunikasjon i relasjoner*. Oslo: Gyldendal. ISBN: 978-82-05 500563

Håkonsen, Kjell Magne (2014). *Psykologi og psykiske lidelser*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS. ISBN 978-82-05-44854-4

Skau, Greta Marie (2017). *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. Oslo: Cappelen Damm Akademiske. ISBN 978-82-02-54772-1

Kopi fra bøker:

Grasaas, Kari Krüger, Sjørusen, Marit, Stordalen, Jørn (2019) *Fag, etikk og kommunikasjon*. Oslo: Cappelen og Damm AS ISBN 978-82-02-61662-5 Kap. 1 s 15-23

Brinchmann, Berit Støre (2021) *Etikk i sykepleien*. Kap: 5 De fire prinsippers etikk s. 83-94 Gyldendal Norsk Forlag AS 2021 ISBN: 9788205541641

Nettressurser

- Austli Børslett, E.J., Heilmann, G., Lillemoen, L., Pedersen, R. (2011). *La etikken blomstre i praksis: en bok om systematisk refleksjon i arbeidshverdagen*. (side 11-43). Tilgjengelig på nett: [etikkbok-refleksjon2011.pdf \(uio.no\)](http://etikkbok-refleksjon2011.pdf) (33 sider).
- Aktuelle lovverk innen helse- og oppvekstsektoren: <http://www.lovdata.no>
- HMS: <https://www.arbeidstilsynet.no/hms/>
- Omsorgsforskning: <http://www.omsorgsor.no/>

I tillegg kommer diverse kopier fra relevant litteratur

Anbefalt tillegglitteratur og nettressurser, se vedlegg 7.1

6.2. Emne 2: Helsefremmende og forebyggende arbeid

Emnekode	00HH14B		
Emne 1	Helsefremmende og forebyggende arbeid	Temaer:	<ul style="list-style-type: none"> • Generell kunnskap om psykisk helsearbeid og rusarbeid • Helsefremmende og forebyggende arbeid • Kommunikasjonsprosessen, relasjonskompetanse • Etske og juridiske utfordringer
Studiepoeng:	8		
Arbeidsmengde	133 timer		

Læringsutbytte

Kunnskap:

Studenten

- har kunnskap om hva som fremmer og hemmer god helse for mennesker i ulike livsfaser
- har kunnskap om hva som fremmer og hemmer god helse for mennesker med psykiske lidelser og ruslidelser.
- har kunnskap om psykiske lidelser og ruslidelser
- har kunnskap om lovbaserte rettigheter og plikter for mennesker i ulike livsfaser
- har kunnskap om lovbaserte rettigheter og plikter for mennesker med psykiske lidelser og ruslidelser og tjenesteytere

Ferdigheter:

Studenten

- kan iverksette tiltak for å fremme helse, forebygge problemutvikling, sykdom og funksjonsnedsettelse
- kan kommunisere med pasienter og mennesker i ulike livsfaser og identifisere ressurser og problemer i deres miljø, samt vurderer behov

Generell kompetanse:

Studenten

- kan anvende sin kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid i samarbeidet med pasienter/brukere, pårørende og fagpersoner og ser behovet for meningsfull aktivitet

- reflekterer over egne holdninger i møte med pasienter/brukere, pårørende og fagpersoner samt ivaretar brukermedvirkning

Innhold i emnet

Generell kunnskap om psykisk helsearbeid og rusarbeid

- Psykiske lidelser og ruslidelser i et helhetsperspektiv (biologiske, psykologiske, sosiale og eksistensielle perspektiver)
- Psykiske lidelser og ruslidelser i et samfunnsperspektiv
- Avhengighet

Helsefremmende og forebyggende arbeid

- Fysisk og psykisk helse
- Livsstil og egenomsorg
- Sosialt nettverk, lærings- og oppvekstmiljø
- Forebyggende arbeid/ tidlig intervensjon
- Arbeid med barn og unge
- Brukermedvirkning, empowerment, mestring
- Fysisk aktivitet og ernæring
- Marginalisering

Kommunikasjonsprosessen, relasjonskompetanse

- Kommunikasjonsprosessen
- Formidlingsmåter
- Veiledning overfor pasienter/ brukere, pårørende, familie, barn og ungdom
- Flerkulturell forståelse i kommunikasjon og samhandling – bruk av tolk
- Konflikter og møte med vold, trusler, tvang og makt
- Sorg, tap og krisereaksjoner

Etiske og juridiske utfordring

- Yrkesetiske og personlige utfordringer
- Holdninger og etiske dilemmaer
- Lovverk, rettsikkerhet og menneskeverd
- Tvang og alternativer, behandlingmessige og etiske aspekter

Undervisningsformer og læringsaktiviteter

Forelesning
Veiledning
Gruppearbeid
Eksterne forelesere/ekskursjoner
Selvstudium

Arbeidskrav

Arbeidskravene vurderes til bestått/ikke bestått.
Det skal gjennomføres 4 obligatoriske arbeidskrav som omhandler følgende temaer:

Arbeidskrav 1, Helsefremmende og forebyggende arbeid

Gruppeoppgave med framlegg og diskusjon i klassen. Avsatt tid til framlegg og diskusjon: 15 min. pr. gruppe

Arbeidskrav 2: Kommunikasjon

Praktisk øving – rollespill. Avsatt tid: Fire timer

Arbeidskrav 3 Etikk og tvang, lovverket

Gruppeoppgave med framlegg og diskusjon i klassen.
Avsatt tid til framlegg og diskusjon: 15 min. pr. gruppe

Arbeidskrav 4, Refleksjon over egen læring

Individuell skriftlig

Antall ord: 1000 +/- 10 %

Avsluttende vurdering

For å kunne gjennomføre avsluttende emneoppgave må alle arbeidskrav være bestått.

Emneoppgaven er et gruppeframlegg med påfølgende individuell høring.

Tema for emneoppgaven er kommunikasjon og veiledning for å arbeide helsefremmende og forebyggende.

Avsatt tid gruppeframlegg: 30 min

Avsatt tid individuell høring: 15 min

Det gis veiledning på oppgaven både obligatorisk og frivillig.

- Det blir gitt vurderingskriterier for emneoppgaven basert på læringsutbyttet for emne
- Gruppeframlegget vurderes til høy/middels/lav måloppnåelse. Det gis muntlig tilbakemelding.
- Karakter fastsetter på bakgrunn av muntlig individuell høring.
- Dersom det under muntlig kommer fram at studenten ikke tilfredsstillers de faglige minimumskravene vurderes det til karakter F.

Ved oppstart av emneoppgaven gis det utdypende informasjon om innhold og vurderingskriterier

Litteraturliste og nettressurser emne 2

Fagbøker

Lauveng, Arnhild, (2020). *Grunnbok i psykisk helsearbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
ISBN 978-82-15-02-6626

Eide & Eide, (2018). *Kommunikasjon i relasjoner*. Oslo: Gyldendal. ISBN: 978-82-05 500563

Håkonsen, Kjell Magne (2014). *Psykologi og psykiske lidelser*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
ISBN 978-82-05-44854-4

Skau, Greta Marie (2017). *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. Oslo: Cappelen Damm Akademiske. ISBN 978-82-02-54772-1

Nettressurser

- HelseDirektoratet. «En kunnskapsbase for rusforebyggende og helsefremmende læring»: www.forebygging.no
- IMDI – integrerings og mangfoldsdirektoratet. VI og DE. En håndbok om kommunikasjon på tvers av kulturer: IMDI – integrerings og mangfoldsdirektoratet 2007. <https://www.imdi.no/globalassets/dokumenter/andre-filer/vi-og-de-en-handbok-i-kommunikasjon-pa-tvers-av-kulturer.pdf>
- NY I NORGE. Praktiske opplysninger fra offentlige etater: <http://www.nyinnorge.no/>
- Sammen om mestring: [Lokalt psykisk helsearbeid og rusarbeid for voksne – Veileder.pdf \(helsedirektoratet.no\)](http://www.helsedirektoratet.no/Lokalt%20psykisk%20helsearbeid%20og%20rusarbeid%20for%20voksne%20-%20Veileder.pdf)
- HelseDirektoratet 2019: Nasjonale retningslinjer: [Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge - Helsedirektoratet](http://www.helsedirektoratet.no/Tidlig%20oppdagelse%20av%20utsatte%20barn%20og%20unge)
- Rus.no: www.rus.no
- Aktuelle lovverk innen helse- og oppvekstsektoren: http://www.lovdatabase.no
- Nasjonal kompetansetjeneste for samtidig rusmisbruk og psykisk lidelse. Samtidig ruslidelse og psykisk lidelse: www.rop.no
- HelseDirektoratet (2007). IS-1253: Veileder til forskrift om individuell plan: https://www.uio.no/studier/emner/uv/isp/SPED2020/v14/pensumliste/is-1253ny_27349a.pdf
- Aktiv omsorg: Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenesten: <http://www.utviklingssenter.no>

I tillegg kommer diverse kopier fra relevant litteratur

Anbefalt tilleggslitteratur og nettressurser, se vedlegg 7.1

6.3 Emne 3: Fagspesifikk kunnskap om brukergruppene

Emnekode	00HH14C		
Emne 3	Kunnskap om de ulike brukergruppene	Temaer:	<ul style="list-style-type: none"> • Psykiske lidelser og ruslidelser, særtrekk og relaterte tilstander • Barn, ungdom, forebygging, tidlig intervensjon • Alderspsykiatri
Studiepoeng:	14		
Arbeidsmengde	232 timer		

Læringsutbytte

Kunnskap:

Studenten

- har kunnskap om psykiske lidelser og ruslidelser og hvordan disse kan forebygges og behandles
- har kunnskap om barn og ungdom og hvordan identifisere problematferd og tidlige tegn på avvik

Ferdigheter:

Studenten

- kan iverksette helsefremmende og forebyggende tiltak i samarbeid med pasienter/brukere, pårørende og fagpersoner i behandlingsforløpet

Generell kompetanse:

Studenten

- kan utføre arbeidet ved å vurdere og ivareta pasienter/brukere med psykiske lidelser og ruslidelser sitt behov for omsorg, behandling og oppfølging
- kan utføre arbeidet ved å delta i kartlegging, vurdering og behandling innen psykisk helsearbeid og rusarbeid

Innhold i emnet**Psykiske lidelser og ruslidelser, særtrekk og relaterte tilstander**

- Samtidig ruslidelse og psykisk lidelse (ROP- lidelser)
- Rusmidlenes virkning og skadevirkning
- Somatiske og psykiske lidelser som følger av rusmiddelmisbruk
- Psykotiske tilstander
- Affektive lidelser, stemningslidelser
- Angst og traumer med sammensatte årsaker, PTS
- Spiseforstyrrelser
- Personlighetsforstyrrelser
- Selvmord, selvmordsforsøk og selvskading
- Utviklingsforstyrrelser, atferdsforstyrrelser og følelsesmessige forstyrrelser som oppstår barndom og ungdomsalder

Barn, ungdom, forebygging, tidlig intervensjon

- Normalutvikling og tidlige tegn på avvik
- Sosial kompetanse
- Problematferd, mobbing, vold, kriminalitet
- Barn som pårørende

Alderspsykiatri

- Aldring og sårbarhet for psykiske lidelser
- Demens
- Sykdommer som fører til demens; Alzheimers sykdom, Alkoholbetinget demens
- Psykiske lidelser hos eldre

Undervisningsformer og læringsaktiviteter

Forelesning
Veiledning
Gruppearbeid
Eksterne forelesere/ekskursjoner
Selvstudium

Arbeidskrav

Arbeidskravene vurderes til bestått/ikke bestått.

Det skal gjennomføres 4 obligatoriske arbeidskrav som omhandler følgende temaer:

Arbeidskrav 1, Psykisk lidelser/ruslidelse, hjelpeprinsipp og kommunikasjon

Gruppearbeid med muntlig felles refleksjon i klassen

Avsatt tid til felles refleksjon: To timer

Arbeidskrav 2, Barn og unge - sosial kompetanse og problematferd.

Skriftlig gruppeoppgave

Antall ord: 1200 +/- 10 %

Arbeidskrav 3, Refleksjon over egen læring

Individuell skriftlig

Antall ord: 1000 +/- 10 %

Avsluttende vurdering

For å kunne gjennomføre avsluttende emneoppgave må alle arbeidskrav være bestått.

Emneoppgaven er en individuell skriftlig oppgave.

Temaer for emneoppgaven: Ruslidelse, psykisk lidelse, traumeforståelse, barn som pårørende, hvordan bruke kommunikasjon og hjelpeprinsipp i møte med utfordringer knyttet til psykisk helse arbeid og rusarbeid.

Det gis veiledning på oppgaven både obligatorisk og frivillig.

- Det blir gitt vurderingskriterier for emneoppgaven basert på læringsutbyttet for emne
- Emneoppgaven skal være på 3500 ord +/- 10 %
- Emneoppgaven vurderes med bokstavkarakter A – F.

Ved oppstart av emneoppgaven gis det utdypende informasjon om innhold og vurderingskriterier

Litteraturliste og nettressurser emne 3

Fagbøker

Lauveng, Arnhild, (2020). *Grunnbok i psykisk helsearbeid*. Oslo: Universitetsforlaget. ISBN 978-82-15-02-6626

Eide & Eide, (2018). *Kommunikasjon i relasjoner*. Oslo: Gyldendal. ISBN: 978-82-05 500563

Håkonsen, Kjell Magne (2014). *Psykologi og psykiske lidelser*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS. ISBN 978-82-05-44854-4

Skau, Greta Marie (2017). *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. Oslo: Cappelen Damm Akademiske. ISBN 978-82-02-54772-1

Kopi fra bøker:

Strand, L. (1999). *Fra kaos mot samling, mestring og helhet*. Oslo: ad Notam Gyldendal. ISBN 82-05-19239-1.

- Kap. 7: Sykepleieholdning og – handling – egostyrkende sykepleie

Nettressurser

- ADHD: <http://adhdnorge.no/voksen/hva-er-adhd/>
- Aktiv omsorg. Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenesten: <http://www.utviklingscenter.no>
- Aldring og helse: <https://www.aldringoghelse.no/>
- Barn og unge, 2019: [Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge - Helsedirektoratet](#)
- Helsetjenester til asylsøkere, flyktninger og familiegjennforente. Nasjonal veileder: <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/helsetjenester-til-asylsokere-flyktninger-og-familiegjenforente>
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet: <https://www.imdi.no/>
- NY I NORGE. Praktiske opplysninger fra offentlige etater. <http://www.nyinnorge.no/>
- Lovdata innen helse- og oppvekstsektoren: <http://lovdata.no>
- Psykisk helse: <https://helsenorge.no/psykisk-helse>
- Rus og avhengighet: <https://helsenorge.no/rus-og-avhengighet>
- Rus og samfunn: [Rus & samfunn - Forside](#)
- Rusforebyggende og helsefremmende læring: En kunnskapsbase forebygging.no
- Samtidig psykisk lidelse og rusmisbruk: <https://rop.no/>
- Traumeforståelse: <https://rvtssor.no/aktuelt/anbefalte-artikler/>
- Tverrkulturell kommunikasjon (63 sider): Vi og De. En håndbok om kommunikasjon på tvers av kultur: <https://www.imdi.no/globalassets/dokumenter/andre-filer/vi-og-de-en-handbok-i-kommunikasjon-pa-tvers-av-kulturer.pdf>
- Utviklingshemming: <https://naku.no/>

I tillegg kommer diverse kopier fra relevant litteratur

Anbefalt tilleggslitteratur og nettressurser, se vedlegg 7.1

6.4 Emne 4: Behandlingstiltak, oppfølging og koordinering

Emnekode	00HH14D		
Emne 4	Behandlingstiltak, oppfølging og koordinering	Temaer:	<ul style="list-style-type: none"> • Relasjonskompetanse og brukermedvirkning • Behandling og oppfølging • Miljøarbeid og Aktiv omsorg • Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy • Samhandling og koordinering av tjenestetilbudene
Studiepoeng:	10		
Arbeidsmengde	192 timer		

Læringsutbytte

Kunnskap:

Studenten

- har kunnskap om metoder/tiltak innenfor behandling/oppfølging for mennesker med psykiske lidelser og ruslidelser.
- kjenner tilbudene til mennesker med psykiske lidelser og ruslidelser i kommunal helse- og omsorgstjeneste og spesialisthelsetjeneste.

Ferdigheter:

Studenten

- kan organisere tverrfaglig samarbeid og veileder pasienter/brukere, pårørende og fagpersoner
- kan identifisere behov, tilrettelegge og iverksette tiltak som skaper læring og mestring

Generell kompetanse:

Studenten

- er bevisst på egen og andres kompetanse, ivaretar brukermedvirkning og kan drøfte og formidle kunnskap innenfor fagfeltet.
- kan delta i faggrupper for å kvalitetssikre og videreutvikle praksis og forståelse på egen arbeidsplass.

Innhold i emnet

Relasjonskompetanse og brukermedvirkning

- Samhandling med mennesker med psykiske lidelser og/eller ruslidelser
- Relasjonskompetanse/empati
- Etablering, opprettholdelse, avslutning av en relasjon
- Etiske sider ved samhandling
- Konfliktforebygging, konflikthåndtering

Behandling og oppfølging

- Prinsipper, mål og metoder for kartlegging
- Forebyggende programmer og tiltaksmodeller
- Behandlingsmodeller
- Habilitering og rehabilitering
- Individuell plan

- Motiverende intervju / endringsfokustert rådgivning
- Legemiddelassistert rehabilitering
- Oppsøkende virksomhet / utekontakttarbeid
- Nettverksarbeid
- Velferdsteknologi

Miljøarbeid og Aktiv omsorg

- Fritidstiltak, fritidsassistanse
- Boligsosialt arbeid, bistand og oppfølging i egen bolig
- Aktivitet og trening
- Læringsbaserte tiltak
- Arbeidsrettede tiltak og aktiviteter
- Daglige gjøremål/ aktiviteter (ADL)
- Likemannsarbeid og selvhjelpsgrupper

Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy

- Yrkesrolle, identitet
- Relasjonskompetanse, gruppeprosesser og arbeidskultur
- Metoder og verktøy for kvalitetsforbedring

Samhandling og koordinering av tjenestetilbudene

- Aktører i behandlingsforløpet
- Organisering, rollefordeling og tverrfaglig samarbeid mellom aktører og tjenestenivåer/ samhandlingsmodeller
- Organisasjon og ledelse

Undervisningsformer og læringsaktiviteter

Forelesning
Veiledning
Gruppearbeid
Eksterne forelesere/ekskursjoner
Selvstudium

Arbeidskrav

Arbeidskravene vurderes til bestått/ikke bestått.

Det skal gjennomføres 3 obligatoriske arbeidskrav som omhandler følgende temaer:

Arbeidskrav 1, Tilbud og aktiviteter som finnes i kommuner og lag/foreninger til mennesker med psykiske lidelser og ruslidelser.

Gruppeoppgave med muntlig framlegg og felles refleksjon i klassen

Avsatt tid framlegg og felles refleksjon: 15 min

Arbeidskrav 2, Miljøarbeid, miljøarbeidermodellen og aktiv omsorg

Gruppeoppgave med muntlig framlegg og felles refleksjon i klassen

Avsatt tid framlegg og felles refleksjon: 15 min

Arbeidskrav 3, Refleksjon over egen læring.

Individuell skriftlig. Antall ord: 1000 +/- 10 %

Avsluttende vurdering

For å kunne gjennomføre avsluttende emneoppgave må alle arbeidskrav være bestått.

Emneoppgaven er en skriftlig gruppeoppgave.

Tema for emneoppgaven er miljøtiltak og egen rolle i miljøarbeid knyttet til psykisk helsearbeid og rusarbeid.

Det gis veiledning på oppgaven både obligatorisk og frivillig.

- Det blir gitt vurderingskriterier for emneoppgaven basert på læringsutbytte for emne.
- Emneoppgaven vurderes med bokstavkarakter A – F.
- Antall ord: 2500 +/- 10 %.

Ved oppstart av emneoppgaven gis det utdypende informasjon om innhold og vurderingskriterier

Litteraturliste og nettressurser emne 4

Fagbøker

Lauveng, Arnhild, (2020). *Grunnbok i psykisk helsearbeid*. Oslo: Universitetsforlaget. ISBN 978-82-15-02-6626

Eide & Eide, (2018). *Kommunikasjon i relasjoner*. Oslo: Gyldendal. ISBN: 978-82-05 500563

Håkonsen, Kjell Magne (2014). *Psykologi og psykiske lidelser*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS. ISBN 978-82-05-44854-4

Skau, Greta Marie (2017). *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. Oslo: Cappelen Damm Akademiske. ISBN 978-82-02-54772-1

Kopi fra bøker:

Nakrem, S., Sigurjonsson, J. (2017). *Velferdsteknologi i praksis..* Oslo: Cappelen Damm Akademisk. ISBN:9788202532369. Kapittel 2.

Strand, L. (1999). *Fra kaos mot samling, mestring og helhet*. Oslo: ad Notam Gyldendal. ISBN 82-05-19239-1.

- Kap. 7: Sykepleieholdning og – handling – egostyrkende sykepleie

Nettressurser

- ADHD: <http://adhdnorge.no/voksen/hva-er-adhd/>
- Aktiv omsorg. Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenesten: <http://www.utviklingscenter.no>
- Aldring og helse: <https://www.aldringoghelse.no/>
- Barn og unge, 2019: Integrerings- og mangfolds direktoratet: <https://www.imdi.no/>
- Helsetjenester til asylsøkere, flyktninger og familiegjenforente. Nasjonal veileder: <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/helsetjenester-til-asylsokere-flyktninger-og-familiegjenforente>
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet: <https://www.imdi.no/>
- NY I NORGE. Praktiske opplysninger fra offentlige etater. <http://www.nyinorge.no/>
- Lover innen helse- og oppvekstsektoren: <http://lovdata.no>

- Psykisk helse: <https://helsenorge.no/psykisk-helse>
- Recovery: <https://www.napha.no/content/13883/Recovery>
- Recovery: [Veileder-recovery \(napha.no\)](https://www.napha.no/veileder-recovery)
- Rehabilitering, habilitering, individuell plan og koordinator. Nasjonal plan: [Rehabilitering, habilitering, individuell plan og koordinator - Helsedirektoratet](https://www.helsenorge.no/rettigheter/individuell-plan/)
- Individuell plan og koordinator, Helse Norge <https://www.helsenorge.no/rettigheter/individuell-plan/>
- Rus og avhengighet: [Rus og avhengighet - helsenorge.no](https://www.helsenorge.no/rus-og-avhengighet)
- Rus og samfunn: [Rus & samfunn - Forside](https://www.helsenorge.no/rus-og-samfunn)
- Rusforebyggende og helsefremmende læring: En kunnskapsbase: [forebygging.no](https://www.helsenorge.no/forebygging)
- Samtidig psykisk lidelse og rusmisbruk: <https://rop.no/>
- Sammen om aktive liv: Handlingsplan for fysisk aktivitet 2020–2029: <https://www.regjeringen.no/contentassets/43934b653c924ed7816fa16cd1e8e523/handlingsplan-for-fysisk-aktivitet-2020.pdf>
- Traumeforståelse: <https://rvtssor.no/aktuelt/anbefalte-artikler/>
- Tverrkulturell kommunikasjon (63 sider): Vi og De. En håndbok om kommunikasjon på tvers av kultur: <https://www.imdi.no/globalassets/dokumenter/andre-filer/vi-og-de-en-handbok-i-kommunikasjon-pa-tvers-av-kulturer.pdf>
- Utviklingshemming: <https://naku.no/>
- Velferdsteknologi: <https://www.uia.no/senter-og-nettverk/i4helse>

I tillegg kommer diverse kopier fra relevant litteratur

Anbefalt tillegglitteratur og nettressurser, se vedlegg 7.1

6.5 Emne 5: Hovedprosjektet

Hovedprosjektet er praksisrettet, og knyttet til temaer i utdanningen. Studentene skal gjennom hovedprosjektet vise refleksjon og bruke både teori og erfaringer fra praksis.

Emnekode	00HH14E		
Emne 5	Hovedprosjektet		For utfyllende informasjon se, vedlegg 8.1
Studiepoeng:	14		
Arbeidsmengde	283 timer		

Læringsutbytte

Kunnskaper

Studenten

- har kunnskap om arbeidsmetode for å løse utfordringer i yrkesfeltet knyttet til psykisk helsearbeid og rusarbeid
- har kunnskaper innenfor et selvvalgt fordypningstema innen fagfeltet knyttet til psykisk helsearbeid og rusarbeid
- forstår sin faggruppes betydning i yrkesfeltet og kan drøfte sammenhengen mellom teori og praksis innen fagfeltet psykisk helsearbeid og rusarbeid
- har innsikt i relevante lover, forskrifter og planverk som gjelder fagfeltet knyttet til psykisk helsearbeid og rusarbeid

Ferdigheter

Studenten

- kan kartlegge en situasjon innenfor fagfeltet knyttet til psykisk helsearbeid og rusarbeid, identifisere en faglig problemstilling og behov for iverksetting av tiltak
- kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for fordypningsoppgavens problemstilling
- kan anvende faglig kunnskap innen fagfeltet psykisk helsearbeid og rusarbeid på en teoretisk problemstilling

Generell kompetanse

Studenten

- har utviklet en etisk grunnholdning i utøvelsen av arbeidet innen fagfeltet psykisk helsearbeid og rusarbeid
- kan utføre arbeidet etter utvalgte målgrupper innen fagfeltet psykisk helsearbeid og rusarbeid
- har forståelse for yrkesetiske prinsipper i sitt arbeid i innenfor fagfeltet psykisk helsearbeid og rusarbeid og etiske retningslinjer i forhold til skriftlige arbeider

Innhold i emnet

- Brukergruppens eller individets hjelpebehov og ressurser
- Tiltak og metoder
- Aktuelle samarbeidspartnere og tverrfaglig samarbeid

Undervisningsformer og læringsaktiviteter

Prosjektarbeid

Veiledning

Selvstudium

Gruppene er selv ansvarlig for gjennomføringen av hovedprosjektet. Lærer veileder under hele praksisperioden.

Arbeidskrav

Arbeidskravene vurderes til bestått/ikke bestått.

Det skal gjennomføres 2 obligatoriske arbeidskrav som omhandler følgende temaer:

Arbeidskrav 1, Presentasjon av hovedprosjektet.

Individuelt muntlig framlegg i klassen. Avsatt tid pr. student, 15 min

Arbeidskrav 2, Refleksjon over egen læring

Individuell skriftlig, 800 ord +/- 10 %

Avsluttende vurdering

Alle emner og praksis må være bestått før studenten begynner på hovedprosjektet.

Det skal utarbeides en fremdriftsplan og problemformulering som skal godkjennes av lærer innen et avtalt tidspunkt.

- Hovedprosjektet utgjør et selvstendig emne og sluttvurderes med egen emnekarakter.
- Hovedprosjektet vurderes med bokstavkarakter A – F

Litteraturliste emne 5,

Aktuell litteratur fra emne 1 – 4.

Selvvalgt tilleggslitteratur.

6.6 Praksis

Praksis er en obligatorisk del av studietiden og en viktig metode for å oppnå fagskoleutdanningens målsettinger. Studentene skal i praksis sette teoretisk kunnskap fra utdanningen i sammenheng med praktiske ferdigheter som miljøarbeider og se betydningen av tverrfaglig samarbeid. Studenten skal synliggjøre egen kompetanse og rolle og utvikle relasjonskompetansen til brukere og kolleger. I praksis skal studenten identifisere problemområder, etiske problemstillinger og utvikle evne til refleksjon. Studenten skal få styrket sin yrkesidentitet og yrkesstolthet.

Praksis skal utgjøre 300 timer fordelt på 12 uker. Fravær utover 10 % fører til ikke bestått praksis. Studenten skal ha veiledning og oppfølging av en fagperson med tilsvarende fagskoleutdanning eller annen aktuell høyere utdanning. Praksisplassen skal godkjennes av skolen.

Skolen inviterer alle praksisveiledere og studenter til praksisseminar før praksisperioden. Aktuelle temaer er veiledningens form og innhold, veileders, studentens og faglæreres rolle. Videre presenteres læringsutbytte som studenten skal vurderes opp mot. Det benyttes eget vurderingsskjema for praksis. Studentens skriftlige oppgaver i praksisperioden presenteres. Praksisveiledere får et praksishefte med aktuell informasjon.

Det er to former for praksis:

1. Studenter som ikke har sitt daglige arbeid relevant for psykisk helsearbeid og rusarbeid skal gjennomføre praksis på arbeidsplasser som møter utfordringer innenfor fagfeltet i kommunene eller i institusjoner.
2. Studenter som har sitt daglige arbeid relevant for psykisk helsearbeid og rusarbeid kan gjennomføre praksis på egen arbeidsplass og skal da gjennomføre et utviklingsarbeid.

Læringsutbytte for praksis dekkes gjennom arbeidskravene i praksis og i praksisperioden.

Emnekode	00HH14P		
Praksis	12 uker (300 timer)		For utfyllende informasjon se vedlegg 8.2.
Arbeidsmengde totalt	397 timer		

Læringsutbytte

Kunnskaper

Studenten

- har kunnskap om gjeldende normer og krav innenfor arbeid med psykisk syke og rusmiddelproblematikk
- har kunnskap om organisering av tilbudene innen psykisk helsearbeid og rusarbeid, og har kjennskap til ansvar og oppgaver for ulike aktører og samarbeidsparter.
- har kunnskap om hva som kjennetegner psykisk syke og mennesker med rusmiddelproblematikk og om hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for tilbudene
- har kunnskap om faglige verktøy i arbeidet med kartlegging av ressurser og behov hos psykisk syke og mennesker med rusmiddelproblematikk
- har innsikt i kunnskapsbasert praksis, og har kunnskap om utviklingsarbeid og kan oppdatere sin kunnskap om utviklingsprosjekter i helse- og omsorgssektoren

Ferdigheter

Studenten

- kan kartlegge en situasjon og vurdere og identifisere behov for iverksetting av helsefremmende tiltak innenfor psykisk helsearbeid og rusarbeid.
- kan samhandle med og veilede pasienter/brukere for å oppnå mestring og aktiv problemløsning.
- kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid for å forebygge problemutvikling, sykdom og funksjonsnedsettelse innenfor psykisk helsearbeid og rusarbeid.
- kan anvende kommunikasjonsformer og teknikker profesjonelt i samarbeidet med brukere, pårørende, frivillige, kollegaer og andre yrkesgrupper
- kan kartlegge situasjoner i praksis og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak
- kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger i praksis

Generell kompetanse

Studenten

- har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at han/hun ivaretar brukermedvirkning, brukerens/pasientens integritet og faglig forsvarlighet i praksis.
- kan utføre kartlegging og behandling av pasienter brukere med psykiske lidelser og ruslidelser for å vurdere og ivareta deres behov for omsorg, behandling og oppfølging
- kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeidet om tjenestetilbudet innen psykisk helse og rusarbeid
- Kan ta imot veiledning og viser innsikt i og vilje til å justere egen atferd
- kan utvikle konkrete miljøtiltak for å bedre kvaliteten på tjenestetilbudet på arbeidsplassen
- kan utvikle arbeidsmetoder og tjenester innen psykisk helsearbeid og rusarbeid, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon på arbeidsplassen

Innhold i emnet

- Brukergruppens eller individets hjelpebehov og ressurser
- Tiltak og metoder
- Aktuelle samarbeidspartnere og tverrfaglig samarbeid

Undervisningsformer og læringsaktiviteter

Praktisk øving
Arbeidskrav
Veiledning
Refleksjonsdager
Logg

Arbeidskrav

- Studenten skal gjennomføre fire individuelle skriftlige arbeidskrav. Studenter som har praksis på egen arbeidsplass, skal i tillegg gjennomføre et utviklingsarbeid med påfølgende rapport. Se **vedlegg 8.2**.
- Studenten skal presentere sin arbeidspraksis for klassen

Avsluttende vurdering

- Vurderingsformen av praksis er bestått/ ikke bestått. For å bestå praksis må alle arbeidskrav og praksis være bestått i henhold til læringsutbyttebeskrivelsen.
- Når det er tvil om studenten oppfyller læringsutbytte for praksis og står i far for ikke få bestått praksis, skal studenten orienteres om dette snarest. Det skal dokumenteres i vurderingsskjemaet. Ved stryk i praksis skal studenten få en skriftlig begrunnelse.
- Fravær utover 10% fører til ikke bestått praksis.
- Ved ikke bestått praksis se: Forskrift om opptak, studier og eksamen ved Fagskolen i Agder § 4-5, pkt. 3

For utfyllende informasjon om praksis, se **vedlegg 8.2**

7.0 Samlet oversikt over pensumlitteratur og nettsider

I tillegg til obligatorisk pensumlitteratur, benyttes det nettressurser for å dekke utdanningens temaer. Dette blir også regnet som obligatorisk litteratur. Det blir i tillegg gitt anbefalinger om litteratur til hvert emne.

Fagbøker

Lauveng, Arnhild, (2020). *Grunnbok i psykisk helsearbeid*. Oslo: Universitetsforlaget. ISBN 978-82-15-02-6626

Eide & Eide, (2018). *Kommunikasjon i relasjoner*. Oslo: Gyldendal. ISBN: 978-82-05 500563

Håkonsen, Kjell Magne (2014). *Psykologi og psykiske lidelser*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS. ISBN 978-82-05-44854-4

Skau, Greta Marie (2017). *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. Oslo: Cappelen Damm Akademiske. ISBN 978-82-02-54772-1

Kompendium

Brinchmann, Berit Støre (2021) *Etikk i sykepleien*. Kap.: 5 De fire prinsippers etikk s. 83-94 Gyldendal Norsk Forlag AS 2021 ISBN: 9788205541641

Grasaas, Kari K. m. fl. (2019). *Fag, etikk og kommunikasjon*. (3. utg.) Oslo: Gyldendal Damm Akademisk. Kap. 1: Menneskesyn (s. 15 – 23)

Moe, T., & Martinsen, E. W. (2011). *Fysisk aktivitet i psykisk helsearbeid*. I L. Borge, E. W. Martinsen & T. Moe (Red.), *Psykisk helsearbeid – mer enn medisiner og samtalerapi* (s. 76-96). Oslo: Fagbokforlaget. ISBN 978-82-450-0953-8 (20 sider).

Strand, L. (1999). *Fra kaos mot samling, mestring og helhet*. Oslo: ad Notam Gyldendal. ISBN 82-05-19239-1

- Kap. 7: Sykepleieholdning og – handling – egostyrkende sykepleie (54 sider).

Nakrem, S., Sigurjonsson, J. (2017). *Velferdsteknologi i praksis*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk. ISBN:9788202532369. Kapittel 1 og 2 (16 sider)

Nettressurser

- ADHD: <http://adhdnorge.no/voksen/hva-er-adhd/>
- Aktiv omsorg: <http://www.utviklingscenter.no>
- Sammen om aktive liv: Handlingsplan for fysisk aktivitet 2020–2029: https://www.regjeringen.no/contentassets/43934b653c924ed7816fa16cd1e8e523/handling_splan-for-fysisk-aktivitet-2020.pdf
- Aldring og helse: <https://www.aldringoghelse.no/>
- Brukermedvirkning: <https://helsenorge.no/rettigheter/brukermedvirkning>
- Brukermedvirkning: <https://helsedirektoratet.no/folkehelse/psykisk-helse-og-rus/brukermedvirkning>
- Frivillighet Norge: <http://www.frivillighetnorge.no/>
- Frivillighet: <https://frivillig.no/>

- Habilitering og rehabilitering: <https://helsenorge.no/hjelpetilbud-i-kommunen/habilitering-og-rehabilitering>
- HMS: <https://www.arbeidstilsynet.no/hms/>
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet: <https://www.imdi.no/>
- Individuell plan: <https://helsedirektoratet.no/retningslinjer/rehabilitering-habilitering-individuell-plan-og-koordinator/seksjon?Tittel=individuell-plan-og-koordinator-6935>
- Austli Børslett, E.J., Heilmann, G., Lillemoen, L., Pedersen, R. (2011). *La etikken blomstre i praksis: en bok om systematisk refleksjon i arbeidshverdagen*. (side 11-43). Tilgjengelig på nett: etikkbok-refleksjon2011.pdf (uio.no). (33 sider).
- Lover og forskrifter innen helse- og oppvekstsektoren: <https://lovdata.no/>
- Omsorgsforskning: <http://www.omsorgsor.no/>
- Psykisk helse: <https://helsenorge.no/psykisk-helse>
- Pårørende: <http://www.parorendesenteret.no/hjem>
- Pårørende: <https://helsedirektoratet.no/retningslinjer/parorendeveileder>
- Recovery: <https://www.napha.no/content/13883/Recovery>
- Recovery: <https://www.napha.no/multimedia/7002/Veileder-recovery>
- Rus og avhengighet: <https://helsenorge.no/rus-og-avhengighet>
- Rusforebyggende og helsefremmende arbeid: www.forebygging.no
- Samtidig psykisk lidelse og rusmisbruk: <https://rop.no/>
- Tiltakspakke demens: <https://www.utviklingssenter.no/prosjekter/demens/tiltakspakke-demens-systematisk-oppfolging-av-hjemmeboende-personer-med-demens-og-deres-parorende>
- Traumeforståelse: <https://rvtssor.no/aktuelt/anbefalte-artikler/>
- Tverrkulturell kommunikasjon «Vi og De», en håndbok om kommunikasjon på tvers av kultur (63 sider): <https://www.imdi.no/globalassets/dokumenter/andre-filer/vi-og-de-en-handbok-i-kommunikasjon-pa-tvers-av-kulturer.pdf>
- Utviklingshemming: <https://naku.no/>
- Velferdsteknologi: <https://helsedirektoratet.no/velferdsteknologi>
- Velferdsteknologi: <https://www.uia.no/senter-og-nettverk/i4helse>

8.0 Vedlegg

8.1. Vedlegg 1: Hovedprosjekt

Hovedprosjektet er praksisrettet, og knyttet til temaer i utdanningen. Studenten skal vise refleksjon og bruke både teori og erfaringer fra praksis. Hovedprosjekt er en skriftlig oppgave. Studenten skal utarbeide en problemformulering som er aktuell for fagfeltet.

Egen rolle og funksjon innenfor psykisk helsearbeid og rusarbeid skal komme tydelig fram og være aktuell i forhold til problemformuleringen. Uavhengig av problemformulering er begreper som brukerperspektivet, brukers ressurser og tverrfaglig samarbeid aktuelle. I tillegg til den teoretiske oppgaven skal studenten gjennomføre et praksisbesøk der de undersøker hvilke erfaringer praksis har i forhold til problemformulering.

Oppgaven skal fortrinnsvis skrives i grupper fra 2 til 4 studenter. Det kan åpnes for mulighet til å skrive individuelt ved spesielle grunner.

Gruppekontrakt

Det skal skrives gruppekontrakt i starten av arbeidet med oppgaven. Alle gruppedeltakerne må delta i prosessen med hensiktsmessig arbeidsdeling.

Disposisjon hovedprosjektet

- Forside med overskrift på oppgaven, tema, illustrasjon, studentens navn, utdanningssted, studieretning og årstall
- Forord
- Innholdsfortegnelse med sidehenvisninger
- Innledning med kort presentasjon om hva oppgaven handler om og bakgrunn for valg av tema. Presentasjon av problemformulering og en beskrivelse av hvordan oppgaven er disponert.
- Eventuell situasjonsbeskrivelse knyttet til problemformulering
- Teori aktuelt for temaet og problemformuleringen
- Drøfting
 - Presenter problemformuleringen
 - Drøft problemformuleringen ved bruk av valgt teori
- Erfaringer fra praksisfeltet
 - Anonymisert
- Oppsummering
- Litteraturliste hvor alle kilder og referanser skal dokumenteres
- Eventuelle vedlegg

Hovedprosjektet vil bli vurdert etter følgende kriterier

- **Faglig rettet**
Besvarelsen skal gjenspeile problemområder innen arbeidsfeltet psykisk helsearbeid og rusarbeid. Kunnskap fra aktuelle emner i utdanningen skal komme til uttrykk.
- **Selvstendighet:** Besvarelsen skal vise selvstendige vurderinger. Temaet skal behandles saklig, kritisk og analytisk. Studenten skal benytte aktuelle kilder. Besvarelsen skal være utført i samsvar med gjeldene etiske retningslinjer og ha en form som samsvarer med mal for oppgaveskriving.
- **Oppgavelikhet:** Besvarelsen må ikke være påfallende lik andre besvarelser eller annet publisert materiale.
- **Omfang:** Besvarelsen skal være på 6500, +/- 10 %

Veiledning

Hver student/gruppe får tilbud om 4 timer veiledning i arbeidet med hovedprosjektet. Studenten har selv ansvar for å innhente for veiledning av skolens lærere. Innlevert veiledningsgrunnlag er utgangspunkt for hver veiledning. Studenten har taushetsplikt for det de måtte få av opplysninger i arbeidet med oppgaven.

Det er obligatorisk veiledning i forbindelse med:

- problemformulering
- valg av litteratur
- drøfting
- hvor studenten skal innhente erfaring fra praksisfeltet og spørsmål til praksis

Oppgaveseminar

Det vil bli gjennomført oppgaveseminar i perioden. Seminaret er lærerstyrt med forhåndsbestemte tema som valg av teori og drøfting. Studentene kan få anledning til å presentere sine foreløpige arbeider som grunnlag for diskusjon og få mulighet til å få respons på dette.

Presentasjon av hovedprosjektet

Studentene skal presentere fordypningsoppgaven for medstudenter og faglærer og eventuelt andre grupper i fagmiljøet og/eller andre involverte i prosjektet. Presentasjon er obligatorisk.

Vurdering

Vurdering av hovedprosjektet gjøres på grunnlag av gitte vurderingskriterier. Hovedprosjektet vurderes med bokstavkarakteren A – F.

8.2. Vedlegg 2: Praksis

Praksis er en obligatorisk del av studietiden og en viktig metode for å oppnå fagskoleutdanningens målsettinger. Praksis skal utgjøre 300 timer fordelt på 12 uker. Studenten skal ha faglig veiledning i praksistiden og oppfølging av en fagperson med tilsvarende fagskoleutdanning eller annen aktuell høyere utdanning. Studentens turnus for praksisperioden godkjennes av praksisveileder og faglærer. For å sikre gode læresituasjoner, skal studenten i størst mulig grad følge praksisveileder. Fagskolen i Agder er ansvarlig for å skaffe godkjente praksisplasser.

Studenten skal i praksis se sammenheng mellom teoretisk kunnskap fra utdanningen og praktiske ferdigheter som miljøarbeider, og se betydningen av tverrfaglig samarbeid. Studenten skal synliggjøre egen kompetanse og rolle og utvikle relasjonskompetanse til brukere og kolleger. I praksis skal studenten identifisere problemområder og etiske problemstillinger. Studenten skal utvikle evnen til refleksjon og styrke sin yrkesidentitet.

Det er to former for praksis

1. Studenter som ikke har sitt daglige arbeid relevant for psykisk helsearbeid og rusarbeid skal gjennomføre praksis på arbeidsplasser som møter utfordringer innenfor fagfeltet i kommunene eller i institusjoner.
2. Studenter som har sitt daglige arbeid relevant for psykisk helsearbeid og rusarbeid kan gjennomføre praksis på egen arbeidsplass og skal da gjennomføre et utviklingsarbeid.

Veiledning og vurdering

Veiledningen skjer i forhold til studieplanens læringsutbyttebeskrivelser for praksis og studentens faglige og personlige ståsted. Hensikten med veiledning er at studenten skal være aktiv i egen læringsprosess og dermed utvikle større selvstendighet og ansvar for egen læring.

Oppstart samtalen er en samtale mellom student, praksisveileder og faglærer tidlig i praksisperioden. I samtalen fokuseres det på studentens læring og utvikling hvor målet er at studenten skal få størst mulig utbytte av praksis. Tema i samtalen er forventninger til praksis både fra studenten og praksisveilederen.

Fortløpende veiledning skal sikre at studenten er i en læringsprosess og viser kompetanse ved å reflektere over og begrunner handlingene sine. Det anbefales at praksisveilederen og studenten avtaler faste veiledningstimer, for eksempel én time pr uke.

Underveisvurdering. Studenten, praksisveileder og faglærer deltar i samtalen. Tid og sted avtales i god tid før samtalen. Det benyttes eget vurderingsskjema for praksis og det skal her komme klart frem dersom studenten står i fare for å ikke bestå praksis.

Sluttvurdering. Student og praksisveileder deltar i samtalen. Dersom det ved underveisvurdering eller senere er kommet frem grunner til fare for ikke bestått praksis skal faglærer delta i sluttvurderingen. Etter vurderingen undertegner faglærer, praksisveileder og student vurderingsdokumentet for praksis. Faglærer samarbeider med praksisveileder om å vurdere studentens praksis til bestått/ikke bestått. Faglærer har hovedansvaret for vurderingen.

Fellesveiledning. Studentene og faglærere samles på skolen to ganger i løpet av praksisperioden. Hensikten er å reflektere over opplevelser og situasjoner.

Ansvar og roller i praksis for student, praksisveileder og lærer

Student

- Ha fokus på læringsutbytte for praksis.
- Ta ansvar for å gjøre seg kjent med praksisstedets mål, organisering og rutiner
- Utarbeider turnusplan i samarbeid med praksisveileder
 - Komme presis og følge i størst mulig grad praksisveileders vakter
 - Gi beskjed ved sykdom
- Søke aktuelle læresituasjoner og delta aktivt i læresituasjoner
- Aktivt søke, bruke og henvise til fagstoff som er relevant for praksis
- Ta medansvar for å skape og opprettholde et faglig stimulerende miljø i praksisfeltet
- Aktivt søke og ta imot råd og veiledning
 - Diskutere tiltak med praksisveileder før de iverksettes
 - Presentere loggen for praksisveileder og lærer.
- Delta aktivt i vurdering av egen innsats og egen utvikling
- Levere arbeidskrav innen fristen
- Underskrive og levere vurderingsskjema for praksis til skolen

Praksisveileder

- Være studentens ressursperson i praksisfeltet
- Drøfte og vurdere faglige spørsmål sammen med student
- Avsette regelmessig tid til samtale og veiledning av studenten. Loggen danner grunnlag for samtale.
- Sette seg inn i læringsutbyttebeskrivelser for praksis
- Hjelp studentene til å velge ut relevante læresituasjoner
- Ta kontakt med lærer dersom det oppstår problemer i forbindelse med praksis
- Være ansvarlig sammen med lærer for vurdering og fastsette karakter til bestått /ikke bestått
- Underskrive vurderingsskjemaet for praksis

Faglærer

- Ta initiativ til oppstartssamtale, underveisvurdering og eventuelt sluttvurdering
- Gi veiledning på og vurdere arbeidskrav i praksis
- Være hovedansvarlig, sammen med praksisveileder for å vurdere praksis til bestått/ikke bestått
- Samle studentene til refleksjonsdager og gjennomføre disse
- Underskrive vurderingsskjemaet for praksis

Arbeidskrav i forbindelse med praksis

Målet med arbeidskravene er å øke studentens bevissthet om egen læring, kunne reflektere og begrunne sine handlinger faglig og etisk, samt videreutvikle sin rolle som fagarbeider. Arbeidskrav 1, 3, 4 og 5 leveres på Fronter innen gitte frister. Faglærer gir tilbakemelding på arbeidskravene på skolens digitale læringsplattform.

Arbeidskrav 1: Refleksjon over egen rolle som fagarbeider og beskrivelse av valgte kommunikasjonsteknikker og hjelpeprinsipp for praksis.

Oppgaven er todelt og gjennomføres før praksis.

Oppgave 1:

- Hvilken arbeidserfaring har du innen helse- og oppvekstfag?
- Vurder hva som er viktig for deg som fagarbeider i forhold til. Besvar følgende punkter:
 1. Teoretisk kunnskap
 2. Praktiske ferdigheter
 3. Kommunikasjonskompetanse,
 4. Relasjonskompetanse
 5. Veiledningskompetanse,
 6. Etisk refleksjon

Oppgave 2:

Velg to kommunikasjonsteknikker og to hjelpeprinsipp som kan være aktuelle å bruke i din praksis. Beskriv og begrunn valget.

Arbeidskravet vurderes til bestått/ikke bestått. Besvarelsen skal være på 600 ord, +/- 10 %.

Arbeidskrav 2: Logg i praksis

Skriv ukentlig logg om erfaringer, observasjoner og refleksjoner i praksisperioden

Loggen skal vise faglig og etisk refleksjon over egen rolle som fagarbeider knyttet til:

1. Teoretisk kunnskap
2. Praktiske ferdigheter
3. Kommunikasjonskompetanse,
4. Relasjonskompetanse
5. Veiledningskompetanse,
6. Etisk refleksjon

Loggen er et personlig arbeidsredskap som brukes som grunnlag for veiledning. Studenten gjennomgår loggen i ukentlige møter med praksisveileder.

Loggen danner grunnlag for Arbeidskrav 3: Faglig og etisk refleksjon og Arbeidskrav 4: Praksisrapporten.

Arbeidskrav 3: Faglig og etisk refleksjon

Studenten beskriver en situasjon i praksis og reflekterer over følgende:

1. Teoretisk kunnskap
2. Praktiske ferdigheter
3. Kommunikasjonskompetanse,
4. Relasjonskompetanse
5. Veiledningskompetanse,
6. Etisk refleksjon

Arbeidskravet vurderes til bestått/ikke bestått. Besvarelsen skal være på 1000 ord, +/- 10%

Arbeidskrav 4: Praksisrapport

Studenten skal skrive en praksisrapport fra praksisperioden som skal inneholde:

- Praksisplassens plassering i helse- og oppveksttjenesten.
- Lovverk som er aktuelt for praksisplassen, begrunn.
- Viktige samarbeidspartnere, begrunn.
- Studentens vurdering av egen læring i praksis med utgangspunkt i:
 1. Teoretisk kunnskap
 2. Praktiske ferdigheter
 3. Kommunikasjonskompetanse,
 4. Relasjonskompetanse
 5. Veiledningskompetanse,
 6. Etisk refleksjon

Arbeidskravet vurderes til bestått/ikke bestått. Besvarelsen skal være på 1000 ord +/- 10%

Studentens læringsutbytte skal presenteres muntlig for medstudenter etter gjennomført praksisperiode. Presentasjonen av praksisrapporten er obligatorisk.

Arbeidskrav 5: Praksis på egen arbeidsplass

Studenten som gjennomfører praksis på egen arbeidsplass, skal gjøre et utviklingsarbeid. Studenten vil gjennom utviklingsarbeidet bidra til kompetanseutvikling på arbeidsplassen. Det er studentens ansvar å planlegge, gjennomføre og eventuelt evaluere utviklingsarbeidet.

Vurdering av gjennomførbarhet og etiske vurderinger knyttet til utviklingsarbeidet gjøres i samarbeid med praksisplassen. Utviklingsarbeidet må godkjennes av praksisplassen og skolen. Det skal gjøres en formell avtale med praksisplassen slik at studenten får tilstrekkelig tid til dette arbeidet.

Rapporten om utviklingsarbeidet skal presenteres muntlig for medstudenter etter praksisperioden.

Muntlig presentasjon av praksisrapport del B er obligatorisk.

A. Plan for utviklingsarbeid, leveres i starten av praksisperioden

- Planene skal inneholde:
 1. Tema og mål for utviklingsarbeidet
 2. Problemområde/utforming
 3. Hvordan utviklingsarbeidet skal gjøres kjent for arbeidsplassen
 4. Informasjon om aktuelle samarbeidspartnere
 5. Vise til teori, tiltak og metode aktuelt for arbeidet.
 6. Hva og hvordan utviklingsarbeidet skal evalueres
 7. Tidsplan for gjennomføring

Arbeidskravet, del A vurderes til godkjent/ikke godkjent.

B. Skriftlig rapport om utviklingsarbeidet, leveres ved slutten av praksis.

- Beskriv gjennomføringen av utviklingsarbeidet:
 1. Tema og mål for utviklingsarbeidet
 2. Problemområde/utforming

3. Presentasjon av prosjektet på arbeidsplassen
4. Informasjon om aktuelle samarbeidspartnere
5. Beskriv og begrunn teori, tiltaket og metoden.
6. Evaluering av utviklingsarbeidet
7. Refleksjon rundt eget læringsutbytte.

Arbeidskravet, del B vurderes til godkjent/ikke godkjent. Besvarelsen skal være på 1500 ord +/- 10%

Vedlegg 8.2.1. Vurderingsskjema praksis Psykisk helsearbeid og rusarbeid, Fagskolen i Agder

Benyttes ved underveisvurdering og sluttvurdering

Studentens navn	
Praksissted	Praksisperiode

Kunnskaper

Studenten

- har kunnskap om gjeldende normer og krav innenfor arbeid med psykisk syke og rusmiddelproblematikk
- har kunnskap om organisering av tilbudene innen psykisk helsearbeid og rusarbeid, og har kjennskap til ansvar og oppgaver for ulike aktører og samarbeidsparter.
- har kunnskap om hva som kjennetegner mennesker som er psykisk syke og mennesker med rusmiddelproblematikk og om hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for tilbudene
- har kunnskap om faglige verktøy i arbeidet med kartlegging av ressurser og behov hos psykisk syke og mennesker med rusmiddelproblematikk
- har innsikt i kunnskapsbasert praksis, og har kunnskap om utviklingsarbeid og kan oppdatere sin kunnskap om utviklingsprosjekter i helse- og omsorgssektoren

Ferdigheter

Studenten

- kan kartlegge en situasjon og vurdere og identifisere behov for iverksetting av helsefremmende tiltak innenfor psykisk helsearbeid og rusarbeid.
- kan samhandle med og veilede pasienter/brukere for å oppnå mestring og aktiv problemløsning.
- kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid for å forebygge problemutvikling, sykdom og funksjonsnedsettelse innenfor psykisk helsearbeid og rusarbeid.
- kan anvende kommunikasjonsformer og teknikker profesjonelt i samarbeidet med brukere, pårørende, frivillige, kollegaer og andre yrkesgrupper
- kan kartlegge situasjoner i praksis og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak
- kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger i praksis

Generell kompetanse

Studenten

- har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at han/hun ivaretar brukermedvirkning, brukerens/pasientens integritet og faglig forsvarlighet i praksis.
- kan utføre kartlegging og behandling av pasienter brukere med psykiske lidelser og ruslidelser for å vurdere og ivareta deres behov for omsorg, behandling og oppfølging

- kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeidet om tjenestetilbudet innen psykisk helse og rusarbeid
- Kan ta imot veiledning og viser innsikt i og vilje til å justere egen atferd
- kan utvikle konkrete miljøtiltak for å bedre kvaliteten på tjenestetilbudet på arbeidsplassen
- kan utvikle arbeidsmetoder og tjenester innen psykisk helsearbeid og rusarbeid, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon på arbeidsplassen

UNDERVEIS VURDERING

SLUTTAVURDERING

Studentens valgte

- kommunikasjonsteknikker
- hjelpeprinsipp

Læringsutbytte

Ferdigheter

- kan anvende kommunikasjonsformer og teknikker profesjonelt i samarbeidet med brukere, pårørende, frivillige, kollegaer og andre yrkesgrupper
- kan samhandle med og veilede pasienter/brukere for å oppnå mestring og aktiv problemløsning.

Beskriv erfaringer ved bruk av valgte kommunikasjonsteknikker og hjelpeprinsipp

ARBEIDSKRAV KNYTTET TIL PRAKSIS	GODKJENT
<p>Arbeidskrav 1: Refleksjon over egen rolle som fagarbeider og beskrivelse av valgte kommunikasjonsteknikker og hjelpeprinsipp for praksis og begrunnelse for valgte teknikker og prinsipp. <u>Læringsutbytte:</u> Ferdigheter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan anvende kommunikasjonsformer og teknikker profesjonelt i samarbeidet med brukere, pårørende, frivillige, kollegaer og andre yrkesgrupper 	
<p>Arbeidskrav 2: Logg <u>Læringsutbytte:</u> Generell kompetanse</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan ta imot veiledning og viser innsikt i og vilje til å justere egen atferd 	
<p>Arbeidskrav 3: Faglig og etisk refleksjon <u>Læringsutbytte:</u> Kunnskaper</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om hva som kjennetegner psykisk syke og mennesker med rusmiddelproblematikk og om hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for tilbudene <p><u>Læringsutbytte:</u> Ferdigheter</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan kartlegge en situasjon og vurdere og identifisere behov for iverksetting av helsefremmende tiltak innenfor psykisk helsearbeid og rusarbeid. • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger i praksis 	
<p>Arbeidskrav 4: Praksisrapport <u>Læringsutbytte:</u> Her gjelder alle læringsutbyttene for praksis</p>	
<p>Arbeidskrav 5: Praksis på egen arbeidsplass <u>Læringsutbytte</u> Kunnskaper</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om hva som kjennetegner psykisk syke og mennesker med rusmiddelproblematikk og om hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for tilbudene <p>Ferdigheter</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger i praksis <p>Generell kompetanse</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan utføre kartlegging og behandling av pasienter brukere med psykiske lidelser og ruslidelser for å vurdere og ivareta deres behov for omsorg, behandling og oppfølging • kan utvikle konkrete miljøtiltak for å bedre kvaliteten på tjenestetilbudet på arbeidsplassen • kan utvikle arbeidsmetoder og tjenester innen psykisk helsearbeid og rusarbeid, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon på arbeidsplassen 	

Eventuelle kommentarer

Undervisvurdering foretatt dato _____

Student

Praksisveileder

Faglærer

Sluttvurdering foretatt dato _____

Fravær _____ dager _____ timer

Studenten har: **BESTÅTT/ IKKE BESTÅTT** praksis

Student

Praksisveileder

Faglærer

8.3 Vedlegg 3: Avsluttende eksamen

Avsluttende eksamen er individuell. Alle emner og praksis må være gjennomført og bestått før avsluttende eksamen kan avlegges. Eksamen er todelt og består av et skriftlig oppsummeringsnotat og en muntlig individuell presentasjon. Oppsummeringsnotatet skal danne grunnlag for muntlig presentasjon. Det vil bli gitt veiledning ved utlevering av eksamen.

Eksamen tar utgangspunkt i hovedprosjektets tema og problemformulering. I tillegg utleveres en utfordring aktuell for fagfeltet psykisk helsearbeid og rusarbeid knyttet opp mot overordnet læringsutbytte.

1. Skriftlig del av eksamen/oppsummeringsnotatet

Skriftlig del av eksamen gjennomføres som hjemmeeksamen over 5 dager. Skriftlig del av eksamen er et oppsummeringsnotat som består av tre deler.

1. Presentasjon av hovedprosjektet
2. Presentasjon av utlevert utfordring
3. Refleksjon over egen læring

Oppsummeringsnotatet skal ha forside, innholdsfortegnelse, hoveddel og kildehenvisning.

Oppsummeringsnotatet skal leveres på skolens digitale plattform innen avtalt tid.

Antall ord 1700 +/- 10%, Calibri 11, linjeavstand 1.5

Vurderingskriterier for oppsummeringsnotatet

- Hovedprosjektet:
 - Presenterer hovedprosjektets tema og problemformulering
 - Presenterer valgt teori
 - Får tydelig frem drøfting av problemstilling
- Utlevert utfordring:
 - Presenterer og drøfter utlevert utfordring
- Oppsummeringsnotatet er individuelt utformet

2. Muntlig presentasjon

Individuell muntlig presentasjon tar utgangspunkt i oppsummeringsnotatet. Det gis en samlet karakter på grunnlag av oppsummeringsnotatet og muntlig presentasjon.

Eksamen vurderes av intern og ekstern sensor, der muntlig presentasjon vektlegges.

Vurderingskriterier for muntlig presentasjon

- Presenterer oppsummeringsnotatets innhold tydelig og strukturert
- Får tydelig frem eget læringsutbytte
- Frigjør seg fra oppsummeringsnotatet og holder tidsrammen

Avsluttende eksamen vurderes med bokstavkarakterene A – F.

8.4 Vedlegg 4. Anbefalt tilleggslitteratur og nettressurs

Generell litteratur		
Forfatter	Tittel	Forlag
Viken, Kjell (2020).	Analytisk miljøbehandling. Struktur og kvalitet i tilrettelagte tjenester	Gyldendal ISBN: 9788205510678
Nordlund, I., Thronsen, A. & Linde, S. (2015)	Innføring i vernepleie	Universitetsforlaget. ISBN 978-82-15-02272-7.
Skjeldal, Eskil (red.) (2021)	Kritiske perspektiver på brukermedvirkning	Universitetsforlaget ISBN 978-82-15 04730-0
Haavik, M., Toven, S. (2020).	Ivaretakelse av hjelpere. Er vi ikke betalt for å tåle dette?	Universitetsforlaget ISBN 978-82-15-034492
Vasset, Frøydis P., Molnes, Svein Inge (red) (2021).	Kommunikasjon i klinisk og sosialt arbeid.	Fagbokforlaget ISBN 978-82-450-3358-8
Halvorsen, Knut. Stjernø, Steinar. Øverbye, Einar (2016).	Innføring i helse- og sosialpolitikk	Universitetsforlaget ISBN 978-82-15-02683-1
Hartviksen, Trude A. Sjølie, Berit M. (2017).	Hverdagsrehabilitering. Kvalitetsbedring i norske kommuner.	Cappelen Damm akademisk ISBN 978-82-02-50602-5
Indahl, Nils G. (2017).	Samfunnsvitenskap for helse- og sosialfagutdanningen	Cappelen Damm akademisk ISBN 978-82-02-52407-4
Kjellevoll, Alice (2013)	Retten til individuell plan og koordinator	Fagbokforlaget ISBN 978 82 4503429 5
Martinsen, Egil W. (2018)	Kropp og sinn	Fagbokforlaget ISBN 978-82-45 02497-5
Nakrem, Sigrid. Sigurjonsson, Johannes B. (red.), (2017).	Velferdsteknologi i praksis	Cappelen Damm akademisk ISBN 978-82-02-53236-9
Tuntland, Hanne (2011).	En innføring i ADL. Teori og intervensjon.	Høgskoleforlaget ISBN 978-82-7634-912-2
Brataas og Steen-Olsen (2003).	" Kvalitet i samspill" Innføring i kommunikasjon og kulturell forståelse for helsepersonell.	Høgskoleforlaget ISBN 978-82-76-34415-8
Rusarbeid		
Forfatter	Tittel	Forlag
Kraft, Pål (2016)	Rusmiddelavhengighet. Et psykologisk perspektiv	Universitetsforlaget ISBN 978-82-15-02626-8
Martinsen, Egil, W. (2018)	Kropp og sinn	Fagbokforlaget ISBN 9788245024975
Mørland, Jørg og Waal, Helge (2016)	Rus og avhengighet	Universitetsforlaget ISBN 978-82-15-02168-3

Bretteville-Jensen, Anne Line Bilgrei, Ola R. (Red) (2015)	Nye psykoaktive stoffer. En Rusmiddelrevolusjon.	Universitetsforlaget ISBN 978-82-15-02577-3
Hole, Reidar (2014)	Forebygging og behandling av rusproblemer	Universitetsforlaget ISBN 978-82-15-02078-5
Nilsen, Petter (2013)	Utenpå meg selv	Alpha forlag ISBN 978-82-9382-48-4
Thommesen, Hanne (2012)	Hverdagsliv med psykiske og rusrelaterte problemer	Gyldendal ISBN 978-82-05-39440-7
Evjen, Reidunn m fl. (2018)	Dobbelt opp. Om psykiske lidelser og rusmisbruk.	Universitetsforlaget ISBN 9788215030524
Fekjær, Hans Olav (2016)	Rus	Gyldendal Akademiske ISBN 9788205496910
Berg og Miller (1998)	Rusbehandling, en løsningsfokuset tilnærming	Ad Notam Gyldendal 1998 ISBN 978-82-41-70940-1
Pedersen, Willy (2015)	Bittersøtt. Nye perspektiv på rus og rusmidler.	Universitetsforlaget 2015 ISBN 9788215024752
Mueser, Kim T. m. fl. (2007)	Integrert behandling av rusproblemer og psykiske lidelser.	Universitetsforlaget ISBN 978 82 15 00786 1
Nettressurs	Opptrappingsplanen for rusfeltet (2016–2020)	https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-15-s-20152016/id2460953/sec1
Nettressurs	Endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og straffeloven m.m. (rusreform – opphevelse av straffansvar m.m.)	https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-92-l-20202021/id2835248
Nettressurs	Samtidig rus og psykisk lidelse	www.rop.no
Nettressurs	Rus & Samfunn	www.rus.no
Psykiske helsearbeid		
Forfatter	Tittel	Forlag
Sørly, B., Karlsson, B., Sjøfjell, T. (red.) (2021).	Medvirkning i psykisk helse- og rusarbeid	Universitetet ISBN 978-82-15-03594-9
Martinsen, Egil, W. (2018)	Kropp og sinn	Fagbokforlaget ISBN 9788245024975
Geirdal, Amy Østertun Varvin, Sverre (red) (2017).	Relasjoner i psykisk helsearbeid	Universitetsforlaget ISBN 978-82-15-02790-6
Borge, Lisbet, Martinsen, Egil W., Moe, Toril. (red.) (2011).	Psykisk helsearbeid - mer enn medisiner og samtalerapi	Fagbokforlaget ISBN 9788245009538
Martinsen, Egil, W. (2018)	Kropp og sinn	Fagbokforlaget ISBN 9788245024975
Snoek, Jannike Engelstad og Engedal, Knut (2017).	Psykiatri. For helse- og sosialfagutdanningene	Cappelen Damm AS ISBN 978-82-02-51901-8

Hagen May Bente, Barbosa Da Silva, Antonio og Thelle, Mona I (red) (2016).	Traumebevisst omsorg i psykisk helsearbeid – fra et tilknytningsteoretisk perspektiv	Universitetsforlaget ISBN 978-82-15-02504-9
Underlid, Kjell. Dyregrov, Kari og Thuen, Frod (red.) (2016).	Krevende livserfaringer og psykisk helse	Cappelen Damm AS ISBN 978-82-02-48576-4
Thommesen, Hanne (2012).	Hverdagsliv med psykiske og rusrelaterte problemer	Gyldendal ISBN 978-82-05-39440-7
Håkonsen, Kjell Magne (2000).	Mestring og lidelse	Gyldendal akademiske ISBN 978-82-00-42732-2
Snoek, Jannike Engelstad (2010).	Møtet med «den andre» Om psykisk helsearbeid i kommunen	Akribe AS ISBN 978-82-7950-130-5
Bengt Karlsson, Bengt., Borg, Marit (2013)	Psykisk helsearbeid. Humane og sosiale perspektiver og praksiser.	Gyldendal Akademisk ISBN 9788205420151
Bratheland, Olaug mfl. (1998).	Miljøterapi: en modell for tenkning, holdning og handling i en psykiatrisk institusjon	Stiftelsen Psykiatrisk opplysning ISBN: 8277860870
Lorem, Geir (2006).	Samspill i psykisk helsearbeid	Cappelen Akademiske ISBN 978-82-02-26044-6
Hummelvoll, Jan Kåre (2012).	HELT – ikke stykkevis og delt	Gyldendal Norsk Forlag A/S ISBN 9788205420311
Lauveng, Arnhild (2006).	I morgen var jeg alltid en løve	Cappelen ISBN 978-82-02-26464-2
Strand, Liv (1990).	Fra kaos mot samling, mestring og helhet.	Gyldendal Norsk Forlag A/S ISBN 978-82-05-19239-1
Barn og ungdom		
Forfatter	Tittel	Forlag
Johannessen, Kaja N., Bakken, Ann-Karin (2020).	Fra uro til ro. Utfordrende atferd og barns muligheter for læring.	Gyldendal ISBN 9788205-534902
Kvello, Ø. (2021).	Samtaler med barn og ungdom. Medvirkning, kommunikasjon og metoder.	Fagbokforlaget ISBN 978-82-450-3493-6
Fallmyr, Ø. (2017).	Følelseshåndtering og relasjonsbygging i skolen. En emosjonsfokustert tilnærming.	Universitetsforlaget ISBN 978-82-15-02820-0
Grønvold, Erik, Jan Storø (2010).	Miljøarbeid i barnevernet <i>Systematikk og refleksjon</i>	Universitetsforlaget ISBN 978-82-15-01722-8
Juul, Jesper (2003).	Fra lydighet til ansvarlighet pedagogisk relasjonskompetanse	Pedagogisk forum ISBN 82-7391-097-0
Kumar, Loveleen (1997).	Mulighetenes barn; å vokse opp med to kulturer	Cappelen ISBN 97-88-20-216180-4

Mevik, K. Lillevik, O.G, Edvardsen, O (Red), (2016).	Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger	Gyldendal ISBN 978-82-05-49320-9
Nordahl, Thomas (2005).	Atferdsproblemer blant barn og unge	Fagbokforlaget ISBN 82-450-0119-8
Greene, Ross W. (2011).	Utenfor. Skolens fortapte elever.	Cappelen Damm akademisk ISBN 9788202367879
Ruud Anne Kirsti (2011).	Hvorfor spurte ingen meg?	Gyldendal Norsk forlag ISBN 978-82-05-39133-8
Nettressurs	Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge	https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/tidlig-oppdagelse-av-utsatte-barn-og-unge
Flyktninger og innvandrere		
Forfatter	Tittel	Forlag
Eriksen, Thomas Hylland., Sajjad, Torunn Arntsen (7. utg.) (2020).	Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge	Gyldendal Akademisk ISBN 978-82-05- 538122
Siem, Harald, Lien, Lars, Dybdahl, Ragnhild, Julardzija, Irma, Bakke, Hege Helene (Red. 2019)	Asylsøkere og flyktninger - psykisk helse og livsmestring	Universitetsforlaget 2019 ISBN 9788215031514
Hansen, Ingrid (2019)	Helsearbeid i et flerkulturelt samfunn	Gyldendal Akademisk 2019 ISBN 9788205517738
Brunvatne, Reidun (2006)	Flyktninger og asylsøkere i helsetjenesten	Gyldendal Akademisk 2006 ISBN 978-82-05-35077-9
Varvin, Sverre (2018).	Flyktingers psykiske helse	Universitetsforlaget ISBN 978-82-15 029481
Varvin, Sverre (2003)	Flukt og eksil. Traume, identitet og mestring	Universitetsforlaget 2003 ISBN 978-82-15-00375-7
Nettressurs	Ny i Norge Praktiske opplysninger fra offentlige etater (2019).	https://www.imdi.no/globalassets/dokumenter/andre-filer/ny-i-norge.pdf
Nettressurs	Introduksjonsloven	https://lovdata.no/dokument/NO/lov/2003-07-04-80
Nettressurs	Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger – En håndbok for kommunene (2017).	https://www.imdi.no/globalassets/dokumenter/andre-filer/arbeid-med-enslige-mindrearige-asylsokere-og-flyktninger---en-handbok-for-kommunene-2017.pdf

Nettressurs	Veileder om kommunikasjon via tolk.....(2011)	https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/242/Veileder%20om%20kommunikasjon%20via%20tolk%20for%20ledere%20og%20personell%20i%20helse%20og%20omsorgstjenesten%20fullversjon%20IS-1924.pdf
Nettressurs	Språklig og kulturelt mangfold i barnehagen (2006).	https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/red/2006/0107/ddd/pdfv/290160-temahefte_om_spraklig_og_kulturelt_mangfold.
Eldre		
Forfatter	Tittel	Forlag
Lunde, Linn-Heidi (2017)	Myten om aldring. Et psykologisk perspektiv	Gyldendal akademiske EAN: 9788205498365
Lanes, Laila mfl. (2009)	Skynd deg å elske	Kagge 2009 ISBN 978-82-48-90887-6
Kruger, Ragnhild M. Eidem m. fl. (2007)	Det går an! <i>Muligheter i miljøarbeid</i>	Forlaget aldring og helse 2007 ISBN 978-82-8061-079-9
Samuelsen, Anne Gerd (2006)	Kunsten i samspill – <i>fra ord til handling</i>	Kommuneforlaget 2006 ISBN 978-82-44-61240-1
Rokstad, Anne Marie Mork (2005)	Kommunikasjon på kollisjonskurs – <i>når atferd blir vanskelig å mestre</i>	Forlaget aldring og helse 2005 ISBN 978-82-80-61049-2
Tuntland, Hanne (2005)	Aldring og livsvilkår	Damm ISBN 978-82-44-61040-1
Tuntland, Hanne (2005)	Forebygging, rehabilitering og omsorg	Damm ISBN 978-82-04-09670-8
Tuntland, Hanne (2006)	Sykdommer hos eldre	Damm ISBN 978-82-04-11085-5
Nasjonalkompetansesenter	Aldring og helse	www.aldringoghelse.no
Funksjonsnedsettelse		
Forfatter	Tittel	Forlag
Graarud, Ellen Margrete Midtsundstad, Anders (Red.) (2020).	Fritidsaktiviteter med assistanse for voksne utviklingshemmede.	Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelser ISBN: 978-82-92945-64-3

Midtsundstad, Anders m.fl. (Red.) (2020)	Barn og unge med funksjonsnedsettelse	Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse ISBN: 978-82-450-3423-3
Askheim, Ole Petter (2003). Askheim, Ole Petter (2003). E-bok	Fra normalisering til empowerment. Ideologier og praksis i arbeid med funksjonshemmede	Gyldendal Akademiske ISBN 9788205302426
Bakken, Trine Lise (Red.) (2011).	Samhandling med og uten ord.	Hertvig forlag ISBN 978-82-8217-018-5
Bollingmo, Leif., Høium, Kari., Johnsen, Bjørn – Erik (2004).	Det er mitt liv <i>Brukermedvirkning og nye hjelperoller i habilitering og rehabilitering</i>	Universitetsforlaget ISBN 978-82-15-00613-0
Horne, Hans., Øyen, Bjarne (2005).	Målrettet miljøarbeid Del 1, 2 og 3	G.R.D. Forlag ISBN 978-82-997077-0-1 ISBN 978-82-997077-1.8 ISBN 978-82-997077-2-5
Lippestad, Geir (2016).	Et større vi	Aschehoug ISBN 978-82-03-29450-1
Lorentzen, Per (2006).	Slik som man ser noen. <i>Faglighet og etikk i arbeid med utviklingshemmede</i>	Universitetsforlaget ISBN 978-82-15-00980-3
Rogne, Kjersti T., & Hareide, Berger J. (2004).	Hverdagsliv i familier med utviklingshemmede barn	Kommuneforlaget ISBN 978-82-4460884-8
Nettressurs	Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemming	https://naku.no/
Nettressurs	Nasjonalt kompetansesenter for barn og unge med funksjonsnedsettelse	https://www.aktivung.no/
Nettressurs	Det morsomste jeg vet – en kvalitativ studie som utforsker deltakelse erfart av barn med funksjonsnedsettelse i en intervensjon med tilpasset fysisk aktivitet	Det morsomste jeg vet – en kvalitativ studie som utforsker deltakelse erfart av barn med funksjonsnedsettelse i en intervensjon med tilpasset fysisk aktivitet - Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse (nkbuf.no)